

ARCHY

9.

VE STARÉ ŘÍŠI NA MORAVĚ

Tento dopis má za sebou celou historii. Mají ji vlastně všechny; když se jimi probírám, vidím, co všecko za nimi stojí, často celá dlouhá léta; vynořují se rozličné dojmy, tak mnohý obličej na mne hledí, dávné události se obnovují... Všechny ty dopisy vystoupily z proudu postav a příběhů, lhostejných cizinci, ale plných významu pro toho, jehož srdce je s nimi spojeno. Potom musela vždy ještě přijíti ta pravá chvíle, aby všechno to živé zachytila, a tak tu konečně stál „dopis“. A když se podařil, tu neměl žádných švů a byl jako živý obličej, v němž každý rys „sedí“, jak má sedět. — Všechny tyto dopisy mají svou historii. Proto to také s nimi jde tak pomalu. Už jsou tomu tři roky, co jsem je začal a teprve teď přichází osmý. Člověk je totiž nemůže dělat! Musí čekat, až samy vyrostou. Jakmile chce člověk něco živého vynutit, zakrní to. Musí to mít čas. A sloužit životu znamená především uctivě se dívat, naslouchat a umět čekat. Rozumí

se, že člověk musí též vědět, kdy je čas a pak chutě přiložit ruku k dílu, neboť jen dnes je plod zralý a můžeme jej utrhnout; zítra už možná bude pozdě. Takovou historii má také tento dopis. Není to náhodou, že se mi právě při něm naskytá mluvit o tom, čemu říkáme „čekat“ a „nechat růst“; vždyť má právě o těchto věcech pojednávat. Mé myšlenky o těch věcech se po prvé probudily v Niederholtorfu, tiché vesničce nedaleko Sedmihoří, v mé světlé jizbě, kde jsme tak často pospolu sedávali. Potom přišel jistý večer ve Werlu ve Westfálsku. Zde na mne v jedné rozmluvě tak silně dolehly, že jsem měl za to, že je v tu chvíli musím napsat. Ale ještě nebyl čas. Šly se mnou do hlučícího Berlína a zase nazpět do Holtorfu. V oněch třech dnech, které jsme tam pospolu ztrávili, zase více uzrály. Když jsem potom o Velikonocích šel na hrad Rothenfels, směrem od Lohru tím tichým údolím Mohanu, utvářely se jasněji. Od té doby už uplynuly zase skoro tři měsíce. Měli jsme mezitím sjezd v Grüssau, kde jsme s Anenské výšiny užili tak leckterého volného pohledu do krajin země i ducha; a teď sedím v

Postupimi a začínám psát, neboť vím, že je čas.

Zvláště u tohoto dopisu bylo čekání nezbytné, neboť má mluvit o tichých a hlubokých věcech: O duši. To slovo míním v onom zvláštním, docela hlubokém, bohatém a niterném smyslu.

V posledním dopise jsem mluvil o pravé mužnosti. O tom, že člověk musí být neohrožený a, zpříma kráčet světem. Že musí svou hru hrát ušlechtilé, svůj boj vést statečně a své dílo utvářet jasně a pevnou rukou. Dnes do toho všeho zaznívá jiný tón; ten k tomu patří, neboť jinak by se to stalo hlučným a povrchním: o duši. Mnoho se toho arci nedá o ní říci, ale tento dopis má pojednat o některých ctnostech, v nichž se její síla obzvláště projevuje a jimiž ona sama roste a sílí: O mlčení, o samotě, o odpočinku a čekání.

Mlčení je více nežli to, že někdo nemluví. Je plností samo v sobě.

Kdo mluví, vydává ze sebe. Rozdává, co poznal, co zažil; síla jeho srdce se vlévá do slova. Zajisté víš,

jak rozmluva může unavit, jak se potom člověk sám sobě zdá prázdným. Kdo však mlčí, shromažďuje. Uvnitř proudící životní síla se zase hromadí. Vidění je jasnější, vnitřní obrazy silnější.

Kdo mluví, stává se hlučným. Kdo mluví, namáhá se. Utváří myšlenky. Obracejí se na druhého, chce ho přesvědčit, získat, přemoci. Nitro se napíná v díle a činu slova. Kdo však mlčí, stává se tichým, uvolněným a svobodným. Otevírá se. Když člověk mluví, neslyší, nedívá se, nýbrž je zabrán vlastním zápasem a tvárněním. Mlčící člověk naproti tomu má otevřené oči, jeho ucho naslouchá a srdce jest otevřeno: Může se dívat, pociťovat a vnímat. Toho jsme už všichni zakusili. Šlo nás několik krajinou a mluvili jsme. Mimoděk jsme hleděli k zemi, aby nám myšlenky zůstaly na dosah ruky — a kolem dokola to zpívalo, vítr vanul a rozkládala se pole. Stromy čněly do výše a nad nimi širé nebe. My však jsme z toho všeho viděli a slyšeli jenom málo nebo nic. Když však jsme šli sami, bylo oko i srdce dokořán. Viděli jsme barvy a tvary a pociťovali jsme prostor s jeho bohatstvím. A teprve mlče-

ní nám otevírá ucho pro vnitřní tón ve všech věcech, ve zvířatech a stromech a horách a oblacích. Příroda se stává tupou pro toho, kdo stále mluví, a jen ten, kdo mlčí, slyší také ve slově druhého člověka to vlastní; to, co se chvěje pod hrubými pojmy, co se vlastně míní, tón, který to ovívá a který působí, že nějaké slovo často znamená něco docela jiného, nežli na venek říká. A jen ten, kdo umí mlčet, slyší Boha. Ten tichý hlas, který nám říká, jaký je smysl tohoto neštěstí, oné šťastné chvíle, nějakého setkání, nějakého řízení! Ten tichý hlas, který v tom varuje a napomíná — kdo stále mluví, ten ho neslyší!

Mlčení neznamena být němým, docela jistě ne. Právě mlčení je živým protějškem pravého mluvení. Patří k němu jako vdechnutí patří k výdechu. Což může člověk vydechnout aniž předtím vdechl? V mluvení máme pospolitost. Slovem přijímáme a sdělujeme. Bez řeči by nás vnitřní svět tísnil. Právě slovo osvobozuje. Ale musí to být to pravé a musí být v živém vztahu k mlčení. Mlčení je zdrojem mluvení. Hned to na řeči poznáte, zda přichází z

ticha či nikoli. Co přichází z mlčení, je zaokrouhlené a plné jako píseň zazpívaná za jitra z osvěženého srdce. Je to silné a svěží jako květiny, které rostou na výšinách. Všimni si jen, jak mnohem jasněji jsou utvářeny; jak pevné jsou jejich stonky a listy, jak hluboká a zároveň jemná je barva jejich květů. Taková jsou pravá slova. Mluvení bez mlčení se stane žvaněním. Jedině v mlčení proudí život, hromadí se síla, vyjasňuje se nitro, a myšlenky a city se utvářejí v čistý tvar. Z mlčení dostává se tomu, co je míněno, podstatně pravdivé podoby. Slovo je vnitřním vtělením ducha, zrozením toho, co bylo viděno, k pravdivé podobě — vzpomínáš si na tajemství Nejsvětější Trojice, v němž Syn je „slovem“ Otcovým? Ale v božsky hlubokém mlčení děje se jeho zrození. „Když všechny věci uprostřed mlčení stály, a noc ve svém běhu polovinu cesty dokonala, všemohoucí Slovo Tvé, Hospodine, sestoupilo s nebes, s královského trůnu“, praví liturgie vánoční doby.

Jen kdo dovede opravdu mlčet, dovede opravdu mluvit. Plným a jasným bude slovo jen tehdy, když

vyjde z ticha. Jak hluboce jsem tehdy na Mohanu cítil, že mlčení je plností. V údolí všechno mlčelo, ani pták nezpíval, nepotkal jsem ani člověka ani vozu, všechno bylo tiché, i ve mně. Ale jak bohaté to všechno bylo! Plno života, plno bytí, plno toho velikého bohatství, které leží na dně všech věcí.

S a m o t a je více nežli to, že zde nejsou žádní lidé. Je plností sama v sobě.

Kdo jde k jiným lidem, odchází od sebe: Chystá se přejít jinam. Dívá se tam do toho jiného světa, vstupuje do něho zrakem i sluchem. Kdo však je samotný, přivádí sám sebe nazpět, „přichází k sobě“. Jak často a jak hluboko jsme vězeli mezi lidmi, v rozmluvách, ať už radostných či smutných, ve výsměších nebo hádkách, v práci a shonu povolání! Jak často jsme byli celí „bez sebe“ rozhořčením nebo hněvem, „že jsme se už neznali“; že jsme „se zapomněli“! Tu jsme mluvili, co vůbec nevycházelo z toho vlastního v naší bytosti. Dělali jsme, co se nám potom zdálo docela cizím. Až jsme pak šli do samoty. Pryč od druhů, z kroužku, z rodiny, z hluku

dílny; pak jsme „zase přišli sami k sobě“. Shledali jsme se zase se sebou samými, viděli jsme, co jsme udělali, co jsme slyšeli, co jsme řekli, a to teď už v pravém světle. Měli jsme se zase v moci. Mohli jsme posoudit, co se stalo, vyzpytovat se a s lítostí odložit, co nebylo dobré a sami sebe zase uvést na správnou cestu.

A tak samota sice znamená, že člověk má být na venek sám, především však, že má být vnitřně sám u sebe. Opravdu samotní lidé mohou být uprostřed druhých lidí, v hluku ulice, ve shonu práce, a přece být u sebe. Samota je obklopuje jako tichý kruh, který do sebe vpouští jen to, co do něho náleží. Aby člověk byl sám sobě jasný, aby cítil zodpovědnost svého jednání, aby sebou vládl — všechno, co nazýváme osobností, probouzí se v samotě.

To vše zajisté neznamená, že by člověk měl před lidmi prchat anebo, že by se nesměl radovat z jejich společnosti. Samota není ostych před lidmi nebo opuštěnost, právě tak jako mlčení neznamená, že člověk má být němý. Potřebujeme druhé lidi, ale nemáme stále běhat ke stádu. Ba dokonce, díváme-li

se na to dobře, samota a pospolitost náležejí hluboce k sobě, jako mlčení a mluvení, jako vdechování a vydechování. Opravdu pospolitý může být jen ten, pro koho také samota je domovem. Neboť pospolitost znamená přec, že člověk může druhému dávat a od něho přijímat; že od jednoho ke druhému jde živé proudění, opravdu od nás k druhému a od druhého k nám. Jinak tu není pospolitost, nýbrž obchod anebo shluk lidí. Kde však vyvěrá onen proud? To, co člověk může dát? Ta úcta, vlídnost, láska, dobré slovo, pomáhající čin? Jen ve vnitřní hloubce, jen v srdci, které je založeno samo v sobě. To všechno se však otevírá toliko v samotě. A zase jen tam též vnitřní otevřenost a schopnost přijímat a uchovávat. Ještě něco: Pravá pospolitost znamená, aby při vší teplosti a blízkosti dávání zůstávala přec jen hranice, aby každý stál jasně v sobě a v úctě k druhému. Jinak tu není pospolitost, nýbrž stádo. Ale i této úctě a tomuto sebeuchovávání se člověk učí v samotě.

Na člověku se to dobře pozná, zdali za ním stojí. Často je to těžké v ní vytrvat, velmi těžké. Jsou

lidé, kteří si nedovedou svého štěstí ponechat pro sebe, nýbrž musí je zanést k druhému; kteří si žádnou bolest nedovedou vypořádat se sebou samotnými, nýbrž musí ji vypovědět, aby ulehčili svému srdci. To člověk zajisté smí. Štěstí se stane hojnějším, když je člověk rozdělí, a bolest pak už nedoléhá tak těžce. Ale člověk musí též umět mlčet. Sám čelit a něco si sám se sebou vypořádat. Jde-li potom člověk k druhým lidem z takovéto samoty, pak je silný a bohatý, aby královsky štědře rozdával.

O o d p o č i n k u chceme ještě mluvit a o tom, že jest něčím více nežli pouhým zanecháním práce; že jest plností sám v sobě.

Když tak pracujeme, tvoříme, usilujeme, tu je naše duše na cestě, na cestě k cíli, na cestě od přítomné chvíle do budoucnosti. Je to nádherné, tento mocný postup vpřed. Vře v tom život, když to tak jde dále, k cíli. Když však se to stane jedinou věcí? Když ze všeho se stane jen úsilí a práce? Když naše duše je stále jen upřena na nějaký cíl, který leží v budoucnosti, a když je ho dosaženo, pak zase na jiný cíl?

Když jedno úsilí pomine, a hned se nás zmocní jiné, a tak ustavičně dále? Co se pak stane? Potom naše bytost pozbude hloubky, základu, pevné opory. Všechno se stane pouhým postupem vpřed; jenže už nic není, co by vpřed postupovalo. Cíl se stane přeludem; úsilí honbou. Není už žádného vlastnictví, žádné radosti, žádného spočinutí a pohroužení se... Chceš to všechno vidět v tělesné podobě? Pak vyjdi na ulici našich velkých měst, když tak lidé spěchají do zaměstnání, anebo když běží za zábavou, večer, v neděli. Všude hluk, všude spěch a honba. Jak hrůzostrašná je taková příšera života! Co asi o tom soudí Bůh ve své věčnosti? Když v noci vyjdeme do tichých polí, třebaš někam, kde se zdvíhá nějaká výšina, kolem všechno se svažuje dolů a my stojíme docela volně, jakoby pozdvižení vzhůru k nádheře hvězd, všechno je tak prosyceno věčností — i ty hvězdy ve svém nepochopitelně dlouhém trvání jsou přec jen krátkým okamžikem před věčným Bohem — co asi říká tento Bůh tomuto našemu hemžení? Kdybychom byli pohané, museli bychom se domnívat, že se nám směje!

Takto však víme, že Bůh je Láska a myslíme s prosebným srdcem, že asi pln soucitu shlíží na naše bláznovství..

Odpočívát znamená, že máme vystoupit z honby za cílem; ze svého letu přítomností. Že se máme zastavit a stát; že máme mít přítomnost. Dokud člověk jenom spěchá ze včerejška do zítřka, dotud je propadlý času. Umí-li však odpočívát, vynoří-li se v jeho duši přítomnost, pak je spojen s věčností. Umět odpočívát znamená být otevřen směrem k věčnosti; znamená, že člověk přemohl puzení a spěch. Pak se člověku otevírá zrak pro to, co zůstává, pro bytnost. Kdo dovede odpočívát, ten má oči otevřené pro věci věčné. Jedině on vidí to, co zůstává, co je podstatné. Jedině on něco skutečně vlastní. Jedině on ví, co je radost. Jedině on ví, co je pokoj. Jen klidné srdce cítí hluboce a mohutně. Jen klidné srdce má trvalost. „Nikoliv síla, nýbrž trvalost citů rozhoduje o výši člověka“, řekl kdosi. Trvalost však má své kořeny v poklidnosti.

Kdo dovede odpočívát, stane se klidným. Do jeho duše vejde klid, nikoliv jakožto ustání v práci, nýbrž

jakožto vnitřní tón, který vším proniká. Jakožto rovnoměrnost, která všechno naplňuje.

Odpočívát neznamená zahálet. Tak málo, že teprve z klidu tryská pravá činnost. Ta totiž vzchází z vidění věcí věčných; ze styku s tím, co trvá. Klid je pro dílo tím, čím je tichá půda pro rostliny. Skýtá sílu a plnost a trvalost. Je duší tvorby, činí ji bohatou a plodnou. A z takovéto tvorby vrací se duše zase do svého klidu. Odpočinek a tvorba — také mezi těmi proudí dech života.

Tyto myšlenky vedou ke čtvrté věci, k čekání. I to je bohatstvím samo v sobě, a ne snad toliko tím, že někdo ještě nejedná.

Jsou lidé, kteří nemají žádného citu pro ten hluboký zákon, podle něhož všechno pravé vzniká a roste. Domnívají se, že člověk může dělat všechno. Domnívají se, že člověk může všechno říkat, všechno číst, všechno konat, všechno užívat. A že to může každý a v každou dobu. Čekající lidé vědí, že takové je smýšlení luzy. Jsou si vědomi té hluboké pravdy, že všechno má „svůj čas“. „Všechno má svůj čas“,

praví Kazatel. „Svůj čas rození a svůj čas umírání. Svůj čas sázení a svůj čas vytrhávání... Svůj čas pláč, a svůj čas smích... Nabývání a ztrácení, uchování a odvržení... Mlčení a mluvení...“ Všechno. Každá kniha má svůj čas. Čteme-li ji dříve, pak jí nerozumíme, nebo jí rozumíme špatně, anebo nás zmate. Myšlenka má svůj čas. Tehdy je zralá a působí život. Vyslovena v nepravý čas, zakrní, nebo se ztratí, anebo natropí neštěstí. Každé dílo má svůj čas, práce i odpočinek, veselí i vážnost. My přec věříme, že moudrý Bůh všechno spořádal. Věříme, že každá myšlenka a každé dílo má místo v jeho prozřetelnosti. Musíme tedy také nabýt smyslu pro to, kdy je pro všechno čas: Musíme umět čekat. Čekající člověk ví: To nejhlubší, to nejlepší nemůžeme vůbec udělat, to vyrůstá. Bůh to tvoří; a příroda, jeho služka. Tomu třeba ponechat čas, uvolnit prostor. I to znamená umět čekat. Rozumí se ovšem, že nic nevyroste samo od sebe; nesmíme složit ruce do klína, nýbrž musíme udělat, co je na nás, ale v pravý čas. Člověk nemůže udělat cokoliv kdykoliv, nýbrž pravý čin se zdaří jen v pravý čas, a tak i

pravé slovo a pravé dílo. Pak se mu daří a působí dobro. Na tento pravý čas však třeba mít pozor, což zase znamená čekat. Čekání tedy znamená, že člověk tvořícímu Bohu, účinkující přírodě ponechává volné pole; že však zároveň také pozorně naslouchá a je poslušen pravého času. V základě tedy totéž jako mít trpělivost. O trpělivosti pronesl náš Pán tak podivuhodné slovo: „V trpělivosti své vládnouti budete dušemi svými.“ Nemáme sami sebe, pakliže netrpělivě chvátáme. To stále jen v běhu sami sebe míváme. Jsme v moci každé úzkosti a vášně a svodu. Teprve trpělivost nás dává zase do našich rukou.

To všechno už nedovedeme, neumíme nechat věci růst a zrát; chceme všechno udělat, vynutit, popohnat. Při tom vzniká násilí za násilím, pokřivení lidé, zakrnělá díla, skleníkový život, který má smrt v srdci už při zrození. Organisovaná díla místo vyrostlých; životy ztrávené v honbě místo životů prožitých, a my přec máme jen tento jediný, krátký život. Úplně jsme pozbyli citu pro to, kdy je pro něco čas. Kdokoliv čte kteroukoliv knihu v který-

koliv den; kdykoliv zpívá kteroukoliv píseň v kteroukoliv chvíli; domníváme se, že člověk může kdykoliv vést jakoukoliv rozmluvu, že může jakýkoliv dopis napsat stejně dobře teď jako později — jak jsme vytrženi ze svých kořenů! Jak naše slova pozbyla domova a naše díla všeho rázu!

Musíme se zase naučit čekat. Bůh tvoří a působí. Musíme mu důvěřovat. Poklidnými se musíme stát; vědět, že on dělá to nejlepší, nikoliv my. Zároveň však být pohotově, když je čas. Musíme nabýt citu pro to, kdy je čas, abychom četli a psali, mluvili a pracovali a veselili se, kdy máme být sami a kdy máme jít ke druhým. Cit pro to, kdy něco škodí a kdy to prospívá, kdy je toho dosti a kdy příliš! Zkrátka cit pro přítomný okamžik.

A tak zase vidíš, že umět čekat a odhodlaný čin náležejí k sobě. Čekání působí, že čin přichází v pravý okamžik, že je postaven do pravého okolí, že má celou svou sílu a že zasahuje svůj cíl. Teprve čekání působí, že se vůbec uskutečňuje čin, a ne že se pouze něco přihází. Je to opět dech života, který tu proudí mezi čekající pohotovostí a odhodlaným činem.

Mlčení, samota, odpočinek a čekání — to jsou cesty dovnitř. Cesty do oné hloubky, ticha a síly, kterým říkáme duše.

A jdeme-li dále, přijdeme k ještě hlubším věcem. Jen krátce zde na ně poukážu. Je tu na příklad čistota. Ani ta neznamená snad pouze, že někdo nic špinavého nemyslí neb nekoná, nýbrž ona je plností sama v sobě. Znamená, že člověk je jasný a svěží v celé své bytosti a že je v něm ona jemná vůně drsné a radostné síly, v níž se člověk nemůže zmýlit. „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.“ Vidět, nazírat však může člověk toliko ze síly a otevřenosti bytí. Je tu dále panenství. Kolik lidí mu rozumí? To neznamená snad jen, že člověk jde životem sám. Jestliže je to jen toto, pak máš starého mládence a starou pannu, uschlé, zakrnělé, neradostné lidi, kteří jsou sobě i druhým na obtíž. Panenský neb panický člověk však má v sobě všechnu plnost a všechnu sílu dávání. Jenže on ji dává pouze Bohu a v tom zůstává mladým a radostným. V tom bohatne a uzrává a nabývá onoho svatého šlechtictví, o němž mluví Zjevení svatého Jana.

když praví, že jen ti mohou zpívat píseň beránkovu, kdož jsou panenští. A chudoba, blažená chudoba, které je přislíbeno království nebeské! Ta znamená, že člověk je svoboden, že je pánem sebe sama. Opravdová pokora není nic plazivého, nýbrž vychází ze síly ušlechtilého srdce. O svobodě víme, že se probouzí v dítkách Božích, když se zcela odevzdají Bohu. O pokoji řekl náš Pán, že jest nejvzácnějším darem, jaký nám dává: „Pokoj svůj dávám vám; pokoj, kterého svět dáti nemůže.“ To věru není pouhé poklidné sezení bez rozčilování, nýbrž souhrn vší plnosti života, vší síly a slávy Boží. Praví přece Písmo svaté, že Bůh jej „na nás vylije jako hluboký proud“, a svatý Pavel o něm ví, že „přesahuje všechnen rozum“. Pozoruješ, co to znamená?

A síla, kterou jdeme touto cestou, jest o b ě ě . A zase: Obětovat neznámá toliko něco dát, něčeho se vzdát, neznámá, že ochuzujeme ten krásný, bohatý život; znamená, že sami nějakého majetku, nebo nějaké radosti, nebo nějakého díla nepožíváme, nýbrž že je pozdvihujeme do vyššího světa, k Bohu. V Bohu však to zůstává naším, jen se to pře-

mění, oslaví, zbožští: „Skládejte sobě poklady v nebi, kdežto ani rez ani mol nekazí, a kdež zloději nevykopávají aniž kradou.“ V oběti pozdvihujeme něco drahocenného vzhůru tím, že to odevzdáme do rukou Božích; procházíme s nějakým majetkem nebo s nějakou radostí a konečně s celým vlastním bytím do nekonečného života. Toto projití se zdá být zničením, zdá se ztrátou, popřením. A může to tím skutečně být, pakliže je to vynuceno, přineseno mrzutě a neochotně. Pak to rozžírá život. Děje-li se to však se svobodným srdcem, z ryzího přisvědčení, pak je to výstup k vyššímu životu.

Cestou k duši je to všechno. Nejedná se při tom o nic změkčilého. Naopak! S jasnýma očima se máme dívat do světa, čile přiložit ruku a silně konat své dílo. Ale všechno nechť přichází z nějaké hloubky, z nějakého ticha. Ať něco za tím stojí. Samota za pospolitostí. Ticho za slovem. Poklidnost za rozhodnutím.

Protože to vše je dnes ztraceno, proto je to s námi

tak zlé. Když jdu do svých přednášek, procházím zběsilým hlukem města, od jedné dráhy ke druhé, přes ulice, kde všechno se divě žene, kolem krámů, po nichž se dívají tisíce chtivých očí, a člověk musí svou duši pevně držet, aby nebyla vytržena do toho všeho chvatu a křiku a žádostí. Jedna sestra mi psala: „Nezapomeň na lež velkého města!“ Nechci na ni zapomenout.

Žádné mlčení už není: tlachá se bez konce. Stále se mluví, hlasitě, mnoha slovy. O všem se mluví, píše, slyší. Nic nezůstává svatým. Nic nezůstává v ukryté oblasti ticha, ani to nejúctyhodnější. Všechno se vyslovuje; všechno se rozcupovává na kousky a vlákna bez úcty a beze studu. V novinách, ve společnosti, ve shromaždištích. A je tak vypěstované toto mluvení, že každý má pro ně slova. A všechna slova jsou k službám, vznešená, jemná, ostrá, moudrá a hluboká, pobuřující, otřásající, zkrátka všechna. Všechny rejstříky jsou po ruce a užívá se jich — a přece ne všechny; jeden způsob mluvy je ukryt v Božím lůně: způsob naprosto jednoduchý. Ten nemůže nikdo napodobit, komu opravdu nevychází z

ticha srdce. Ale všechna ostatní řeč drkotá a rachotí a hřmotí, a stále méně říkají slova, jsou čím dále tím prázdnější. Když tak slyšíte lidi mluvit a vidíte je jednat, zdá se vám někdy, jako by to prázdné šaty prováděly nějaký strašidelný tanec a tisíce gramofonů k tomu vřískalo melodie.

Není už samoty. Všechno se sbíhá dohromady, do shromáždění, do společností, na sjezdy, do schůzí, spolků, organizací. Dav na ulicích, dav v hostinci a v zábavní místnosti, dav v místech vzdělávacích, všude dav. Kdo ještě dovede být sám? A proto také není žádné pospolitosti. Stádo, organisace, ale žádná pospolitost. Jen odtamtud, kde je sám u sebe, může člověk opravdu jít k druhému.

A jako nikdo neumí mlčet, tak také nikdo neumí odpočívat. „Čas jsou peníze“ — sotva asi bylo kdy lidskými ústy vysloveno slovo bezbožnější. Jako prudký jed nám tento duch vnikl do krve. Ted' náleží čas penězům, a peníze chtějí své právo a nedopřávají už nám času pro nic jiného nežli pro svou službu. Nedopřávají času k radosti, nedopřávají času k myšlení, nedopřávají času pro přátele, ne-

dopřávají času pro Boha. Z tohoto divého víru nevzchází žádný čin. Všechno mluví a píše o činech, ale žádný se neděje. Co se za našich dnů děje, je hrůzné řádění s řetězu puštěných, věru nikoliv Bohem řízených sil, ale není to čin. Ten přichází jen ze samoty, z klidu, odtamtud, kde se umí čekat a kde se nechává zrát.

S úzkostí v srdci čekáme. Je léto roku 1923. Všechno tlachá, všechno píše, všechno běhá, všechno se shromažďuje, ale nic z toho nevzchází, co by v sobě mělo tvořivé a uvolňující síly Boží!

„Co platno člověku, kdyby celý svět získal, a na duši své škodu trpěl?“ řekl Pán. Ó, svět, ten nám náleží! Už brzy země vydá všechny své poklady a své síly a své jedy. Ale co se stalo z naší duše?!

Proto je nám také Bůh tak daleko. Neboť Bůh je skrytý Bůh, který přebývá v tichu. Jistěže se člověk může modlit i v hluku továrny a z uštvaného srdce, a Bůh je každé bídě blízký, jistě docela blízký i naší strašlivé bídě — ale vlastní rozmluva s Bohem, to vlastní prodlévání u něho, děje se přece jenom v tichu a samotě, v čekání a mlčení, neboť

dobré jest čekati v mlčení na spásu Hospodinovu...“
Co máme dělat? Tyto dopisy nechtějí pouze povzbudit k přemýšlení, nýbrž chtějí také napomáhat k činu. Hledejme tedy místo, kde bychom mohli začít. Naučme se zase řádně prožívat n e d ě l i.

„Pomni, abys den sváteční světil“ — co to znamená? Vždy znovu se ve Starém Zákoně opakuje to přikázání. Bůh mu učil svůj lid s takřka strašlivou přísností. Kdo znesvětil sobotu, byl ukamenován. Až to přikázání přešlo lidu tak do krve, že ještě dnes po tisíciletích je živé. Co chce to přikázání? Dvě věci tvoří neděli; v hloubce je to vlastně jen jedna: V tento den máme být svobodni a máme odpočívat. Máme být s v o b o d n i od práce. „V potu tváře své jísti budeš chléb svůj“, řekl kdysi Pán. A svatý Pavel: „Kdo nepracuje, ať také nejí.“ Zajisté, že máme rádi konat svou práci, s radostným srdcem, ale moderní zbožštění práce je lež. V každé práci, i v té nejvznešenější, vězí kletba, trest. Člověk nebyl stvořen pro práci, jak ji dnes musíme konat. Byl určen k svobodnému, plodnému tvoření v ráji. Na naší práci však lpí pot, znamení

služebnosti. Nese trní a bodláčí, kletbu vnitřní neplodnosti, kterou každý nějakým způsobem pocítí, jakmile už nebere tak vážně opojení z tvorby a hluk úspěchů a nedůvěřuje už velkým slovům. Musíme ji však konat, je to naše povinnost, a nemáme jíst, pakliže ji nekönáme. Kdo jí, a nepracuje nějakým způsobem, ten krade. Od tohoto zákona však jsme v neděli svobodni. Tu můžeme jísti aniž pracujeme. A Bůh se nám zaručuje, že také vždy budeme mít co jíst, i když nepracujeme. V neděli jdeme světem jako svobodné dítky Boží. V neděli jde zase ráj dále těmito dějinami bolesti.

A o d p o č í v a t máme v neděli. Nemá být hluk, má být klid. Bůh odpočinul sedmého dne. Ne snad, že by byl předtím pracoval. V tomto slově „Bůh odpočinul“ zjevuje se nekonečná hloubka a plnost Božího života, z něhož vyšlo Stvoření; bohatství a světlo a mlčení a pokoj, který „přesahuje veškeren rozum“. Naše odpočívání má být odleskem toho všeho. Plností má být naše odpočívání, mlčením a tichem a prodléváním v ryzí přítomnosti, která se nestará o zítřek. A všechno veselé pobývání s dru-

hými, všechno mluvení a hraní, vycházky a zábava, všechna krása a všechno potěšení srdce, které nám tento den poskytne, má býti podloženo Božím klidem.

Nemáme už neděle, není to pravda? To proto, že neumíme odpočívat. V neděli pokračuje honba týdne, jenomže není věnována práci, nýbrž požitku. Tentýž hluk, tentýž shon. A při tom nám říkají tupé tváře, jak je všechno prázdné.

Jenže to je strašlivé, když už není neděle. Bůh ne- vepsal lidem toto přikázání nadarmo tak hluboko do srdce. Duše bez neděle hyne. Neděle je pro ni ochranou a silou. Neděle je pro duši, čím je vzduch pro naše plíce. Musíme jí zjednat volný prostor. Musíme jej uvolnit ode vší práce, pokud jen to je možno. Nesmíme smlouvat, že to neb ono je ještě dovoleno. Nikoliv, právě to nám má být vznešeným dílem, neděli opravdu uvolnit. Udělat už předem, co jen je možno. Dobře všechno uchystat, aby to bylo čisté a veselé a vyzdobené. Čisté světnice, jasná okna, čerstvá kytice na stole, čistý oděv a celý člověk.

A potom opravdu odpočívát. Nespěchat, ani v zábavě; uvolnit tělo i duši ze všeho napětí. Třeba se tomu učit, my už to totiž nedovedeme. Musíme se učit zůstat zde, uklidnit se, tiše stát v přítomnosti. Zahloubat se do krásné knihy — máš po ruce takovou sváteční knihu pro neděli? Zahloubat se do krásného obrazu, oddat se nějaké pěkné vycházce. Žádný divoký výlet; nedělní vycházka má být tichá, poklidná, i když jdeme daleko do kraje. Udělat jiným nějakou radost, ale ušlechtilou, jemnou — ó, je toho tolik! Jen o tom přemýšlej, jak bys mohl utvářet svou neděli, aby se opravdu stala dnem dítek Božích. Dnem, v němž ráj prochází časem. Potom hledme postavit neděli také do všedního dne. Hledme si zjednat nějakou k r á t k o u c h v í l i t i c h a, třebaš ráno před modlitbou — přečti si dopis o modlitbě! A právě tak večer. Uvolníme si na to úplně třebaš čtvrt hodiny a doopravdy odpočíváme. S počátku to bude těžké, musíme se tomu učit. S počátku, jakmile si budeme chtít klidně sednout, to teprve nervy začnou se svým rozrušením. Nesmíme však povolit. Nikoliv násilně, nýbrž

s klidnou, uvolňující, usebírající vůlí si řekneme: „Chci zůstat v klidu. Zůstat zde v klidu.“ Neutíkat odtud, ani na venek ani myšlenkami. „Co mne chce odtud odtáhnout, to není nijak důležité; mohu to udělat také zítra. Ted' zůstanu v klidu zde.“ Tak se postavíme mimo spěch a shon; docela v pouhou, klidnou přítomnost. Čteme něco pěkného, zahlubáme se do nějaké dobré myšlenky, díváme se na nějaký obraz. Můžeme také přistavit svou židli k lůžku nemocného, nebo k staré matce, anebo dlít v duchu u vzdáleného přítele... Anebo si prostě sedneme a necháme ztichnout své nitro.

Hled', z takových krátkých chvil začneme budovat neděli. Nemůžeme ji hned jen tak beze všeho ryze uskutečnit; na to nám neklid nové doby vězí příliš hluboko v nervech. Musíme se odpočívání učit. Takovýmto způsobem to můžeme.

Odtud pak budeme pokračovat. Přečti si ještě jednou, co říká první dopis o usebrání. Ono krátké **z a s t a v e n í** se během dne je také „neděle“ uprostřed všedního dne. Takto si poznenáhlu zase vybojujeme schopnost odpočívát, schopnost mlčet,

schopnost být zticha a být přítomen. A budeme pak stále pronikat do oblasti podstatného života, do oblasti duše.

A odtud pak také vykonáme ve světě silnější a lepší věci nežli s tisíci vzrušenými reformami. Z mlčení se naučíme opravdu mluvícímu slovu; ze samoty schopnosti opravdové pospolitosti a ze schopnosti klidného čekání odhodlanému a v pravou chvíli vykonanému činu.

Z „Dopisů o sebevzdělání“ přel. František Pastor.

NOC, TICHŮ, SAMOTA

Lidé žijí na téže zemi. Jejich rozhled je jenom pod výši očí. Nepozdvihují je již než na pronikavý vyrušující rozkaz bombardovacích svazů. Dívají se, jak praví, přímo před sebe. V tomto přímém pohledu shledávají známku čistého svědomí, svobodný život.

Stále vzrůstající dopravní ruch v ulicích je nutí k této prostřednosti vidění. Pěkně by se vyplatilo pozdvihovati v této chvíli oči k nebi! Katastrofou by se zaplatilo za tento okamžik nepozornosti. Nepozornost: osvobození. Neboť člověk je znovu vydán v otroctví. Nikoli pánu, nýbrž strojům. Tyran pro tyrana: k čemu ještě mluvit o přednostech nebo zlých skutcích toho či onoho tyrana? Stále je to svoboda, která trpí. Moderní tyran je krutější než býval druhdy, protože je slepou silou, protože představuje slepou sílu. Vymyslí ho lidský rozum; potom se stal jeho otrokem. Člověk vynalezl stroj; avšak ten ho obelstil. Mínil použití jeho síly ke službě svých tužeb. Tato síla si jej podmanila s tělem i duší, bez naděje na osvobození. Neboť stroj

neúprosně nutí k stálému pohybu, k výrobě bez ustání. Výroba nebo bankrot. Marš, marš! Lidstvo nebylo nikdy nelidštější než od té, co sáhlo po tak zvaných silách „skrytých“. Uvolnilo moci, které je držely na uzdě. Lidstvo je od nynějška ovládáno automobilovými houkačkami, továrními sirénami, telefonními zvonky. Zapovědělo si toulky, snění, rozjímání. Není již „prázdných“ hodin; není již ticha v pracovně. Stálá podrážděnost smyslů; duševní síly stále napjaté; síly ducha v stálém kolotání. Všechno konání je popoháněno neustálým bubnováním: což není třeba stále se obávat podvodu ne-svědomitého konkurenta? Nepochopí příležitost, čas jsou peníze; a co by ze mne bylo, kdybych si nechal ujít příležitost? Člověk dneška: chvat nebo chcípání. Doba bohů opět se vrátila. Křesťanství je mrtvo, zato jsou osvobozeny moci ducha i duše. Na místo Křesťanství se usadila kosmogonie elektrických božstev.

Tito bohové se odměňují svým služebníkům. Ať se ukazují jakkoli ohavní, neukazují se nevďeční. Odplácejí zmechanisovanému člověku pochybnými rozkošemi. Nasycují jeho smysly štěstím, v němž není Boha.

Slova se právě tak lehce uchvacují jako vše ostatní. Loví se právě tak dobře v prostoru jako ve vodách moře. Každé denní chvíle zázračný lov. Zázraky Evangelia zdají se hodně ubohé od té doby, co se rozmohly zázraky Vědy. Konečně vesmír člověka nastupuje na místo vesmíru Božího.

Za noci se města osvětlují jako nebeská obloha. Hvězdy roubí ulice, třídy, boulevardy. Hvězdy dvojité, trojité, hvězdy barevné, konstalace zářící. Člověk se prochází nocí v šumotu své velké bohyně. Elektrina do nekonečna množí slunce. Na dosah ruky jsou všechna mnohobarevná slunce. Dav plní své oči tímto nepomyslitelným divem. Běží scelený, v extasi pod skákajícími ohní, pod řítícím se proudem světla, signálů, pochodní, lamp, reklam, nápisů. Neonové světlo se neznatelně chvěje jako by mu bylo zima; pěkně seřazené žárovky, jež oslepují, běžícímu davu píší na tmě fráze, vychvalující slávu nějakého výrobku, představení, léku. Praskot, který jedny omamuje tak jako druhé otupuje. Opilost světlem, porušující smysly jako opilost alkoholem. Třeštění barev červených, modrých, zelených, padajících na běžící jako apothéosa a vysílajících do vysokých pásem oblak jakýsi výpar neurčitého zabarvení.

Člověk je takto jakoby uzavřen v hvězdnou soustavu, nemající nic společného s dílem šesti dnů. Jest opsán, vymezen, ohraničen mříží, pásmem světla; a tato všemocnost je umělá. Člověk jest zároveň tvůrcem i vězněm. I kdyby vězeň chtěl, nemohl by zničit toto dílo svých rukou. Jest odsouzen otročiti svému vlastnímu sluhovi, vynálezu. Sluha ho má v hrsti; jak se vysvoboditi? Člověk chtěl tento stav věcí; teď jím trpí. Kdo by mu přišel pomoci? Žádná naděje na vykoupení. Syn Člověka jednou přišel; přišel, aby ho uchránil nátlaku, tyranie hmoty. „Až budu pozdvižen od země, všechno potáhnu k sobě.“ — „Bud'tež dokonalí, jako i Otec váš nebeský dokonalý jest.“ — „Přemohl jsem svět.“ — „Kdo se neodřekne všeho, nemůže býti mým učedníkem.“

Tyto texty nepodléhají chemickému ani fysickému zkoumání a přece nepominou. Mají příslib věčného života. Člověk nepochopil, že ho osvobozovaly, učíce ho o správné hodnotě věcí. Člověk si více cení toho, že se osvobodil sám. Takto se stal otrokem každého ze svých vynálezů.

Život nás tíží, protože v něm již není ducha, který by ho povznášel, nadlehčoval a províval. Stalo se mi, že bloudě pod elektrickou oblohou ulice, pozd-

vihl jsem oči a pronikl až za všechna tato umělá světla. A tam prostor nepomyslitelné sametové černě; a v této samotě hvězdy...

Nebesa vypravují slávu Boží,
a dílo rukou jeho zvěstuje obloha.
Den dni vypravuje to slovo,
a noc noci oznamuje to umění.
Nejsou to mluvení ani řeči,
jimžto by nebylo rozuměti.
Po vší zemi vyšel zvuk jejich,
a až do končin okrškozemě slova jejich.

Nádhera noční oblohy nedá se vypověděti, tím méně namalovati. Jest pokladem duše. Jest třeba tak k ní pozdvihovati oči, jako bychom je pozdvíhovali k Tváři Boží. Jest třeba vejíti v samotu, kde Bůh mluví k srdci. Noc si nelibuje než v samotě, to jest v úplném tichu. Je dobře, když člověk je někdy sám, aby unikl té nepřetržité roztržitosti života. Noc je místem samoty. Vrchol kopce, a pod ním souladná hra údolí. Daleko od města; stačí, vidíme-li město na obzoru. Hučí z dálky; a když nehučí, vyzařuje. Rozprostírá po nebi matnou zář, a nebe potemňuje. Odnímá mu jeho jedinečnou činnost, která má zvěstovati slávu Boží.

V samotě dokonalé, jež se přivínuje k venkovským místům, aby od nich byla chráněna, netřeba se již tolik báti hříchu člověka. Duše samovolně se obrací k velkému hvězdnému nebi.

Nesmírná hloubka tmavé modři. Člověk cítí z této hloubky, že musí ustupovat tou měrou, jakou se přibližuje. Co představuje tento prostor? Je ho třeba jmenovati propastí? Astronomi ho prohledávají svými dlouhými umělými očima, úzkostliví z neznáma mléčné dráhy. Chtějí tam snad vypátrat věčnou přítomnost, jedinou a podstatnou přítomnost Bytí? Tehdy náraz by byla propast odstraněna, poněvadž nebylo by už prázdnoty. A hvězdy, mlhoviny a vesmíry staly by se opět tím, čím jsou, svědky nádhery Boží.

Nejsou než tím. A zákony, jimiž je člověk poznává, jsou nedostatečnou představou této prvotní funkce. Nemám už závař ve styku s jejich seřazením a jejich nekonečným kroužením. Vím, že jsou v Bohu, jako já sám v něm jsem, jako je v něm všechno ostatní bytí. Jsou umístěny tam, kde mají být. Kterak by mohly děsiti? Což neposlouchají jako hodné děti? Netřeba se báti leč člověka. Jedině on hřeší, jenom on jedná proti ustanovenému řádu. Jedině on kalí noc. Jedině on začíná v noci

věci jí nedůstojné, hanobící. Nikdy jsem se nebál noci leč noci ve službě člověka. A mám z ní ještě větší strach než kdy jindy od té, co ji člověk využívá pro svou vědu, se vší rafinovaností této vědy, na vzdor slovům, jež nepomíjejí: „Ale co se týče stromu vědění dobrého a zlého, nebudeš z něho jísti: neboť v den, v kterém bys z něho jedl, smrti zemřeš.“

Dnes nás smrt obklíčuje všude. Prší i shora. Prší hustě z černých propastí noci, takže ubozí lidé si vzpomínají, že bylo řečeno, že hvězdy budou padati z nebe, a myslí, že poslední hodiny světa odbíjejí. Nevíme, jak se přibližujeme konci světa. To je věc Boha a jeho prozřetelnosti. Ale víme, že zkaženost lidská byla veliká a že se stala ohavností, když se kádilo na oltářích Baalovi a Astartě; a protože věda člověka zhovadila, jest jakoby veskrz prokázán. Smrt se zestonásobila lidskou vědou. Je vlastním plodem této vědy. Zabíjení stalo se oborem vědy. Chladně se o tom rozšiřují theorie. Diskutuje se o tom s poklidnou pozorností. Lidé se chlubí, že smrt ještě více rozmnoží. A tyto práce spojují se s nocí. „Ó, Noci, říkával Péguy, ó, má dívko noci, ó, má dívko oděná krásným pláštěm — mlčenlivá v dlouhém závoji — Ty, jež utišeš, ty, jež

vydáváš libou vůni, ty, jež utěšuješ — Ty, jež ovazuješ rány a údy zraněné — Ty, jež konejšíš srdce, ty, jež konejšíš těla — Ty, jež vléváš balsám do hrdel rozdrásaných hořkostí...”

Ach, co učinili z této Noci, snad nejsvětější z dcer Božích (jak praví básník)? Což se nestala spoluvinníci zločinných útoků, jež kdysi zdály se nemožnými? Nejkrutějším trápením, jež uvalili na dnešního člověka, je to, že ho naučili báti se noci. Že ho naučili nedůvěřovati tichu, pokoji, stínu, odpočinku. Běda tomu, kdo usíná. A jestli procitne, jaká úzkost ho zachvátí? Vynalezením zabíjetí s letadla, život lidský se stal zoufalým. Neboť člověk, který se nedá donutit, aby spal ve dne, neodpočine si již ani v noci. Neodvažuje se už zamhouřiti oka. Třeše se. Nuže, nic není zavrženíhodnějšího než fysický strach. Dospěli jsme k tomu stavu, který není stavem člověka. Chuť k životu nám byla uloupena.

Povstanu. Setřesu se sebe opovržení. Nebudu se už báti. Neustoupím strachu. Zapudím ho; ať odtáhne, ať si nemyslí, že si mne podmaní. Povznesu své bytí; má myšlenka je výše než ono. A pohroužím se do vzpomínek Noci.

Nad vchodem kláštera San-Marco Fra Angelico

vyobrazil svatého Petra, řečeného Mlčenlivce. Světec svého Řádu, jehož umučili, nemohouce ho donutit k porušení pravidla o mlčení. Šťastný mezi šťastnými. Je z počtu privilegovaných, kteří dovedli uchovati neporušenou bránu své vnitřní svatyně. Životy skryté, ale o kolik živější než ty, v nichž zvučí všechny hlasy falešného života! Těm, kteří se rozhodli dobrovolně pro mlčení, nikdy neunikne nic z toho, čemu naslouchají.

Jednou bude se v den Soudu vydávat počet ze všech zbytečných slov, jež kdy byla vyslovena. Avšak většina našich slov je zbytečná. Rozprávky, cancaní, pojednání, uvítací proslovy, diskusse: jaká marnost ve všem tom povyku, jaký zbytečný povyk mezi národy a kmeny! Rhetorika je jednou z pomp Satanových, a není nejmenší. Žvanivost je osmým hlavním hříchem. Nejlidštějším z pravidel klášterních je Mlčení. Mlčení, stráž vnitřního života. Proč měniti člověka v bzučivý hmyz? Města se prozrazují na dálku tlumeným hučením, tak jako v noci načervenalým výparem. Toť hluk všech marností, jež se tlačí, aby se všechny vystřídaly. Marností, jež se navzájem předstihují, aby byly zařazeny na první místo. Hlavním otroctvím světa je povinnost mluvení. Pravý opak povinnosti, jež se ukládá v

klášterích. Tato povinnost společenského tlachání ničí schopnost k rozjímání, protože plaší usebranost mysli. Tak to jde od těch nejnižších až k nejvyšším. Od matky v rodině až k prvnímu ministru nikdo již nemá práva uhájiti svou osobnost proti hluku. Po dobrém nebo po zlém všichni musíme klu-sati pod tímto nesnesitelným jhem. Proto všechna práce dělá se ledabyly; práce, která vyžaduje přemýšlení a takřka usebranosti. Na místo přemýšlení hromadí se plánování, náčrty, „pokusy“, žurnalis-mus. Umění se ztrácí čím dál tím více v hluku, který ovládá ostatní hlučení. Pozornost tlachalů vynucuje se tím, že se křičí silněji. Hlavní umění, jež má přednost před ostatním, je malířství, poně-vadž je to jedno z výtvarných umění, které se zdá nejzevnější, které mluví k očím a vyžaduje nejméně přemýšlení. Tu není šalebnějšího umění než malíř-ství. Obraz slova, které je jenom hluk a vítr. Petr Mlčenlivec, malovaný Angelicem, klade prst na svá ústa. Zavírá bránu hrazené zahrady. Staví na stráž ukazováček, jako Bůh postavil ohnivý meč k bráně Edenu. Což opravdu potřebujeme tolik mluvit? Od rána do večera člověk zneužívá svého jazyka. Šeptá do ucha svého souseda. Pozdvihuje hlas na veřejném místě. Vynalezl mluvení na dálku.

Od telefonu k rozhlasu se pyšní, že znásobil možnost svého hluku, překonáváje prostor a vzdálenost. Jako se hlásá příchod Syna Člověka, tak rozšiřuje to, co nazývá svou myšlenkou a čemu my říkáme jeho chvilkový lomoz. V co můžeme ještě doufat po takových zázracích? Kéž přijde Ticho; ticho Smrti. Neboť je příliš smutno žít ve světě chvějícím se po čtyřiaadvacet hodin na čtyřiaadvaceti vlnách dlouhých i krátkých. Kdyby aspoň tato lidská slova, bez oddechu a slitování mluvená, zabývala se Slovem! Ale to je právě to, oč se nejméně stará. Tato starost není v úředním programu ani v programu soukromém. Politika, aktuality (to jest tretka nebo fetiš jednoho okamžiku, hned nějaká „hvězda“, hned zase nějaký „gangster“), sociální otázky, hospodářské otázky: avšak nikdy druhá Osoba Nejsvětější Trojice, jediná, která by měla právo na slovo, protože sama se nazývá Slovem. Slovo tělem stalo se. Přebývalo mezi námi. Není ani potuchy, že by zaujímalo sebe menší místečko u našich nepokojných lidí. Mluvíme o všem možném, jenom ne o něm. Ticho, mlčení, není nepřítelem řeči. Avšak tlachavost ji děsí. „Přílišné mluvení není bez hříchu, praví Kniha Přísloví. Ale kdo ostříhá ústa svá, ten je muž opatrný.“

Co získáváme mluvením? Mluvení ruší mluvení. Ovzduší, v němž se teď pohybujeme, podobá se pergamentu stále vyškrabávanému, na němž se znovu píše a znovu vyškrabává. Také se podobá písku; vítr v něm stále zahlazuje, co bylo napsáno. Je jako černá tabule, na níž spolu zápasí křída a houba.

„Jsou slova, praví Kazatel, která přivolávají smrt.“ Není to důvod, pro který smrt na nás čím dál tím častěji přichází? Nic velikého, to jest nic pravého se neudělá a nevybuduje bez mlčení. Řeč již dnes nemá cenu. Dává se zdarma tam, kde se srotí lidé. Ticho se platí draho. Neboť je to perla, pro kterou se všechno má prodat, aby se mohla koupit. Člověk tráví devět prvních měsíců v lůně mateřském. Po šedesáti nebo sedmdesáti letech zmítání pod sluncem, mizí na věky v mlčení, do něhož musí vejít na druhém břehu života. Ale mezi prvním a druhým mlčením se zdá, jakoby člověk byl v moci démona mluvení. Posedlost příliš málo závažná, řekne někdo, poněvadž čas k mluvení je odměřen. Opravdu, bylo by tomu tak, kdybychom byli jen proto, abychom žili na zemi. Avšak nemáme zde trvalého příbytku. Světlo je nám propůjčeno k útěše jako pocestným bolestně stísněným. Přichází

večer, kdy nikdo již nebude moci těžiti z cesty. Proč jsme se tedy zastavili pod chladnými stíny, abychom mluvili prázdná slova, zatím co náš den vyčerpává své příliš vzácné hodiny?

★

Strávil jsem mnoho roků svého života uče mladé lidi umění rhetorickému. Zhoubné zaměstnání mého života! I já jsem hodně mluvil. Dával jsem zníti větru a zvučeti ozvěně. Když mne zachvátila úplná noc, bylo na zemi již jen prázdné mluvení. Ale kdy mne napadlo, abych uvažoval? Kdybych měl vydati počet ze svých dnů, kolik bych jich mohl načítat zasvěcených mlčení? Hluk mne sžíral až do úplných nocí. Jsem rozptýlen, protože bylo třeba vystupovati a mnoho mluvit. Kéž bych se mohl usebrati! Tak bych si získal klid, hloubku, statky, jež by mi zůstaly trvale, statky jisté, bohatství hmatatelné. Můj prostor pohltil písek. Byl vysušen větrem. Nemám už v sobě než vypráhlost. Mé vokální struny jsou spotřebovány a seschlé. Kdybych mohl znovu začít život, upevnil bych pečeť na své rty, uchýlil bych se na poušť.

★

Pěkné vzpomínky mám na místa tichá, na místa osamělá. Byl jsem šťasten ve Velké Kartouze, v

Umbrii, v Causse de Sauveterre, v Gran Sasso, na vrcholku Etny. Byl bych mohl býti šťasten v Pompejích. Ale nemohl jsem tam nikdy býti sám. Je to jeden z mých snů, abych jednoho dne mohl do syta blouditi uličkami mrtvého města. Chtěl bych míti toto město pro sebe na jedinký den, ale prosté archeologů, průvodců a turistů. Naplněné jenom jeho vlastními stíny. Stíny mne neruší. Chodím přes ně, procházím jimi. Zachovalé město — a nikdo v něm. Vstupuju do každého domu, vycházím, prodlévám: nikdo proti mně nepovstává, aby mi vyčítal mou přítomnost, mou opovážlivost, mou nezdvořilost. Po tolika stoletích jsem pánem všeho toho, co si sem lidé byli nashromáždili „na stará kolena“, a čeho jim nebylo dopřáno užiti. Jsem na místě všech těchto rodin. Co se s nimi stalo, můj Bože? Jaká dramata, velká i malá, nepřiznaná avšak bolestná se dotýkala těchto zdí, kamenů, sloupů, místností, zahrad? Odpovídá mi jenom ticho. Říká se, že věci mluví. Ale tyto neříkají nic. Nicméně jsou lidské. Všechno zde nese stopu člověka. Čas Pompejí minul. Člověk nejedná než v čase. Mimo čas ho uchvátí věčnost: a hle, pro nás jako by byl nikdy neexistoval. Tajemství Pompejí v těchto zbytcích věcí, uspořádaných člo-

věkem podle jistého rythmu, se stalo pro nás nepřizpůsobitelným. Marně se procházím v těchto ulicích, překračuji tyto prahy bez dveří, chodím do krámů bez prodavačů a kupujících, usedám v jídelnách, kde se již nejídá, vstupuji do ložnic, kde se již nespává, meškám v těchto dvoranách, kde pán je navždy nepřítomen: hodina, v které to vše mohlo žít, minula. Není již čas pro rozkošné město Vesuvu. Můj čas nemůže se již setkat s časem jeho. To jest to, proč vše jest tiché u Vettiů, v domě Menandrosů, v Casa tančícího Fauna. Kdybych usedl v rohu na Foru, mohl bych opět v myšlenkách postavit sloupoví tohoto srdce města, chrám Jupiterův, basiliky, obchody. Ale nemohl bych oživit prostředí v němž to tehdy stálo. Kde lépe vychutnávám mír, kde snadněji se vžiju v minulé časy, toť v ulicích. Ulice jsou pro mne naplněny tichým šumotem tóg, klapotem sandálů. Táhnou se po úzkých chodnících, vidím jenom rozsedliny nepravidelných balvanů lávy, které dláždí střed ulice. Za kus vyvýšené kameny dovolují přechod na druhý chodník. Podél tohoto chodníku jsou vyjeté koleje. Koleje dojímací; jsou snad lidštější v Pompejích. Zmizelý čas. Čas mrtvý. Myslím na svůj život, který se zcela podobá všem těmto životům. Zemřelé

roky mého života jsou jako všechny mrtvé roky Pompejí. Zmařené stvoření, neví se proč. To, co zde trvá, jsou seřazené kameny podle zvyků, jichž si již nevážíme. Město právě tak mrtvé, jako jeho obyvatelstvo. Kola vozů vyhloubila kameny. Toto opotřebení trvá. Jenom ono zůstává; žije uprostřed všeho mrtvého.

Nemohu odtrhnouti svých očí od těchto stop člověka z dřívějška. Co se bohů týče, ti mně nedojímají. Isis, Apollo, Venuše: nikdy nežili. Co zůstalo z jejich kultu, nemá již ceny tak jako je bezcenná hospoda, jejíž výčepy zůstaly poblíž rozpuklého pultu. Bohové jsou mrtvější než lidé. Mlčení je sestrou ticha, jež se nazývá samotou a jež dodává Pompejím nezapomenutelného rázu. Říká se, že vykopávání starožitností tvoří velké kouzlo malého kampanského města. Tak na ně pohlízejí archeologové a ti, kdož se zabývají vykopávkami. Je tu méně než přelud civilisace. Aby se oživil tento mrtvý život, je třeba úsilí, jež se rychle zvrhne v hru nebo sázku. Je to věc obrazotvornosti zalidniti příbytky, obnoviti každodenní životní zvyky, aby se utvořila představa o „Posledních dnech Pompejí“. Pomáhá Plinius a jiní; pak se to podaří.

Ticho Pompejí vyvěrá ze smrti, opuštěnosti, z útě-

ku. Je to ticho prokletí. Může se zde opravdu žít z obrazotvornosti. Nicméně duch má větší důležitost. Větší než nějaká lekce archeologů nebo historiků; což není to věcí rozjímání, které nám představuje z hrobu vykopané město?

Může se zde snít o nesmírném bohatství, nashromážděném na zemi od té, co člověk obchoduje mezi městy a mezi národy. Co z něho vlastně zůstává? Což nevěleče se historie člověka od katastrofy ke katastrofě? Což nebylo lidské bohatství čas od času rozchváčeno na rozkaz vyšlý z nevyzpytatelné, z netušené propasti? Od jednoho pokolení ke druhému člověk ztrácí ovoce svých staletých námah. Abych řekl pravdu; začíná vždy znovu a začíná proto, aby nashromáždil nové bohatství.

Nic nebylo mu dáno v jeho chvatných dnech, aby si v nich mohl udělati příbytek a říci: Zde je můj dům, mé pole a má láska!

Nalezlo se jenom málo mrtvol pod popelem Pompejí. Obyvatelstvo pravděpodobně prchlo. Avšak ti, kdož odešli, nebyli šťastnější než ti, kteří zůstali, protože již nikde se neshledali se svým majetkem. My dědíme toto zařízení a tyto nemovitosti. Některé části obohacují naše musea. Z jiných těžíme

jako turisté. Až jednoho dne znenadání nový hněv sopky opět zasype město, namáhavě vykopané, zasype s ním i moderní občany, přísežné průvodce, musejní personál, policii, archeology, vykopávače, také turisty.

Neboť i my vezmeme na sebe zákon železa a ohně jiných pokolení. Budeme olupováni. Bude nám odjímán i život, abychom se naučili žít. A ticho Pompejí rozprostře se nad námi.

★

Měl jsem rád ticho vznešené samoty kartusiánské. Od té, co Kartusiáni byli odtud vypuzeni, tato poušť mi nabízí dvojnásobné ticho. Ale nejsem vnímavý než pro ticho a samotu klášterní. Jest třeba rozeznávat mezi ctností a neřestí, mezi životem a smrtí. Politikáři francouzští zabili Velkou Kartouzu. Nebyla to nemovitost, na co jsem se přišel podívat. Málo co se mi tak hnusí, jako podívaná na průvod turistů, doprovázený premovaným průvodcem a procházející klášterními chodbami, kaplemi, kapitulou a domečky mnichů. Dav, který „navštívil“ Grenobl, přišel se také „podívat“ na Velkou Kartouzu, jako třeba potom by se šli podívat na Ledové moře a Aix-les-Bains. Nikdo z nich necítí pohoršení, kterého se všichni dopouštějí se vstupen-

kou v ruce. Což nenavštěvovali jakýsi „národní památník“? Nikdy jsem neměl odvahu vytknouti to některému z nich.

Jest to Marchenoir,*) který mi první ukázal půvab Velké Pouště. Způsob, jakým o ni mluví v „Zoufalci“, vzbuzuje v celé duši neuhasitelnou touhu spěchati tam, abychom tam skryli svůj stesk po tichu, klidu, pokoji. „Rozhodl se, praví, pohroužití jak nejlépe by dovedl do tohoto ticha, rozjímání, do stříbřitého soumraku modlitby, jež léčí hněvy a jež léčí smutky. Již dříve věděl, jak nezbytná je samota lidem, kteří chtějí žítí více nebo méně božským životem. Bůh je Vznešený Samotář, který nemluví než k samotářům a který nesdílí svou moc, moudrost, blaženost leč s těmi, kdož nějakým způsobem mají podíl v jeho věčné samotě! Bezpochyby samota je uskutečnitelná všude, i uprostřed shonu světa, avšak, které duše to dokážou? A jaké vyhnanství pro takové duše! Nuže, byl v zemi těchto vyhnanců; je to kartusiánská rodina svatého Brunona, nejdokonalejší ze všech klášterů, vznešená škola napodobitelů samoty Boží!“ Divem Velké Kartouzy je, že se zde samota zvět-

*) Pseud. Leona Bloy (pozn. překl.).

šuje samotou; mlčení zdvojnásobuje ticho. Lidé tam přišli, usadili se tam, nikoli aby řídili — což je rušení — dílo Boží, nýbrž aby se mu přizpůsobili. Příroda zůstala takovou, jakou byla. Neboť lidé, kteří až sem došli, byli více andělé než lidé. Branou Fourvoirieskou neprošli kvůli kráse polohy, nýbrž kvůli tichu, jež tato poloha chránila. Ticho jejich duchů a jejich duší hledalo ticho přírody. Když ho našli, schoulili se do něho. A dalecí toho, aby rušili božské dílo, radostně, ochotně a s láskou brali si je za vzor.

„Marchenoir nikdy si nepochutnal tak hluboce na náboženské a uspokojující kráse mlčení, jako v této vysočině Velké Kartouzy, mezi Saint-Laurent-du-Pont a klášterem. V noci silně sněžilo a celá krajina, bíle oděná jako Kartusián, zářila očím pod mdlou šedí těžkého a nízkého nebe, o němž se zdálo, že se podpírá lokty na pohoří. Jedině bystrina, která proudí na dně divoké úžlabiny, svým šumně tříštivým jekotem roztínala nepohnutou zamlklost této dřímající přírody. Avšak — na způsob osamotnělého hlasu ve velmi hluboké samotě — byla tato vřava, z propasti stoupající a v prostor se rozptylující, pohlcována vládnoucím mlčením a tak se zdálo vše hlubší a slavnostnější.

Sklonil se, aby, sprádaje své sny, pohlížel na tuto rozpustilou, skákající vodu, již nevhodně jmenují Guirs-Mort, a jež dravě ženouc se kupředu, barvou podobá se modři ocele, avšak dá se přirovnati zelenému móru pěnou zkadeřenému, když se shromažďuje hučíc v ulitě skalních útesů, aby se pak hnala ještě zuřivěji a střemhlav se vrhala ještě nenapravitelněji. — Jal se dumati o nesmírném trvání tohoto proudu, jenž takto teče k slávě Boží od tisíce roků, mnohem méně neužitečně, bezpochyby, než mnoho lidí, kteří zajisté nemají jeho krásy a jenž se zdá, jakoby dunivě prchal, aby nemusel zrcadliti jejich obraz. Vzpomněl si, že svatý Bernard, svatý František Sáleský a mnoho jiných po svatém Brunonovi přišlo do těchto míst; kolik chudých i mocných, ze světa prchajících přeputovalo tudy během polovice Křesťanských dějin a kolik jich, rovněž jak on, rozníceno a povzbuzeno bylo tímto ustavičně utíkajícím zobrazením všech věcí století... Rozjímání tohoto druhu a v takovém okolí obzvlášť mohutně působí na duši, a slušno doporučiti je znuřeným a tápajícím v tomto životě. Marchenoir, zraněný a krvácející, jak jen tomu možno u člověka tak nešťastného, pocítil nekonečnou slast, tišivý klid dobré smrti, do té chvíle ne-

tušený. Koupal se v zapomenutí svých nesmrtelných bolestí, běda! jež měly se ho o něco později opět zmocniti. Tou měrou, jak vystupoval, pokoj a utišení jeho mohutnělo a se rozšiřovalo, celá jeho bytost se rozplývala v líbezných sladkých pocitech, skoro nadlidských.“

Tato stránka jasně ukazuje, jak ticho přivádí k duševnímu a nadpřirozenému klidu. Upokojuje mysl, utiňuje nervy; ale ticho je zvláště největším dobrem pro ducha a duši. Přihodilo se mi, že jsem byl jednou v tom prázdném klášteře. Rozhořčoval jsem se nad lidmi, kteří tuto samotu proměnili v prázdnotu. Když v každém klášterním domečku bydlel mnich, nebyla tu prázdnota, nýbrž samota. Je tu prázdno od té, co mniši odešli. Prázdnota je v kapli, poněvadž zde již není Svatostánku. Prázdna je dlouhá klášterní chodba, protože tu již nikdo nežije. Nuže, prázdnota je strašná, je proti přirozenosti. Prázdnota je nesnesitelná. Jest zapřením všeho. Nesmí se tedy zaměřovat se samotou, tímto podivuhodným stvořením, vzácnou družkou nejvznešenějších duchů, nejvznešenějších srdcí.

V této Kartouze spustošené, vypleněné, zůstal oduševnělý toliko hřbitov. Mrtvé odtud nevystěhovali. Hřbitov jedině zastává svůj úřad. On jediný

dodává smyslu tomuto tichu samoty. Miluji tento hřbitov jako vchod do Ráje. Nikdy později jsem již nepřekročil práh této Kartouzy. Raději jsem vystupoval na příkrá návrší, jež jakoby mezi sebe uzavírala klášter se špičatými střechami, abych byl sám mezi balvany a pokácenými stromy. Odkrývala se celá osamělost kláštera. Tu člověk usedá na kámen nebo na pařez a odevzdává se milosti Boží. S horoucí láskou a radostí vystupuje duše člověka, jako vystoupil svým tělem na hory. Zdá se mu, jakoby se navždy zbavil čehosi tísnivého, těžkého a zbytečného. Dětinská radost osvobození. Radost, jakou má mnich zakoušeti při vstupu do kláštera a která se pro něho po celý život každého rána obnovuje. Konečně chutnati svobodu člověka svobodného. Tato svoboda se nepochopí vně samoty. Její zárukou a ochranou je mlčení. Jak neuvěřitelné štěstí, býti toliko dítkem Božím! Ničím se již neznepokojuvati. Ničeho se už neobávati. Žádná touha po zadostiučinění. Žádná obava z konkurence, že by nás někdo předstihl. Žádná starost o zajišťování budoucnosti. Před sebou jenom modlitba, rozjímání, mír života konečně uspořádaného. Zde je lék na mnohé světové bídy. Čím trpíme? Překrevnělostí hluku. Všechno hlučí kolem našich ubohých

nervů, kolem naší ubohé duše. Hluk neustále se
zmítajícího davu. Hluk strojů obsluhovaných mno-
hými z tohoto davu. Hluk proslulosti, jež se šíří
a zaniká. Hluk těch, kteří se chtějí státí důleži-
tými. Hluk těch, kteří se uplatňují. Hluk těch, kteří
se chtějí uplatnit. Hluk nespokojených. Hluk uspo-
kojených. Hluk politiky. Hluk literatury. Hluk
umění. Hluk vědy, Hluk všeho hospodaření. Hluk
dne, neboť se plánuje. Hluk noci, neboť se tlachá o
plánech. Hluk i těch, které pohřbívají. Neboť ani
umírání není již pokojné jako život není pokojný.
A všechn tento prazvláštní a mnohotvárný hluk
je k ničemu. Marnost marností.
Prvním užitečným zákonem by bylo, naříditi ticho
všem těmto nepokojným a jalovým tvorům, ve dne
na několik hodin, v noci vůbec. Výsledkem by ne-
bylo než dobro pro všechny.

Ze sbírky „Elevations“ přel. z franč. E. F.

TI, KTEŘÍ NENÁVIDÍ KRISTA, NEMILUJÍ SVOU VLAST...

Nebe a země pominou, ale je jedno slovo, které nikdy nepomine: je to slovo Ducha Svatého, jenž řekl, že Bůh bude panovati v pravém toho slova smyslu, a že bude panovati i přes pyšné hlučení národů: *Quoniam regnavit Deus irascantur populi*. Bude kralovati! A nekraluje-li skrze dobrodiní, neodlučitelné od jeho přítomnosti, bude kralovati skrze pohromy, neodlučitelné od jeho nepřítomnosti.

Ó, má země, více než sto padesát let uplynulo od té, co Jméno Boží po prvé bylo vypuzeno ze státní ústavy. Nuže, táži se tě dnes, abys mi ukázala ovoce těchto pokusů!

Naslouchám — a slyším temné reptání, jež se zdvihá na všech stranách. Ó, milovaná země! Ani trochu opovážlivě tě nesoudím, neboť soudím tě podle tvých vlastních slov: *Ex ore tuo te judico*. Není

už mravnosti, není už spravedlnosti; všechno mizí, všechno schrádlo, všechno třeba obnovit. Společnost potřebuje všeobecné reformy. Takové je mínění, jež uniká všem, jimž není osud země lhostejný. Od té, co jsme vyloučili Boha, zde jsou tedy výsledky, zde je tedy ten dosažený pokrok!

Říkáme: Není už veřejné mravnosti, není již spravedlnosti, není již veselí... Tyto výsledky vás udivují. Snadno se mohly předvídati. Což nenapsal již pohanský mudrc, že snadněji by se postavilo město ve vzduchu než společnost bez Boha? Což neřekl římský řečník, že s úctou božstva zároveň mizí poctivost, veřejná bezpečnost, a nejznamenitější z ctností — spravedlnost? Což neoznámil důraznější řečí Duch Svatý, že všude, kde panují bezbožníci, lidé nemohou očekávat nic než zkázu? *R e g n a n - t i b u s i m p i i s r u i n a e h o m i n u m*. A ještě slyšíme: Nesmírná prázdnota a nuda rozšířila se v společnosti. Snadno tomu věřím; místo, jež náleží Bohu, je prázdné. Naznáváte, že všeobecná re-

forma je nezbytná. Ano, opravdu, souhlasím s vámi; je třeba reformovati tuto společnost, jež již nevěří v Boha, nebo aspoň si tak počíná, jako by nevěřila. A prvním článkem reformačního programu měl by býti první článek Vyznání víry: Věřím v Boha. *C r e d o i n D e u m*. Naučte opět, znovu naučte toto pokolení říkati Věřím v Boha, naučte ho žíti podle této víry. Začněme již jednou vyučovat křesťanskému náboženství místo planého mluvení o křesťanství. Nestačí vynalézti nějaký nový trisagion a věčně přemílati třikrát nic. Poukazujete stále na zlo, ale neužíváte léku. Mluvíte o křesťanství, ale o křesťanské skutky nedbáte. Víra bez skutků je mrtvá. O živou víru prosme. A tvářnost společnosti bude opět obnovena.

Dokud ústava katolická neožije, Bůh nenechá trvati žádná zřízení; ani ta, která by měla zdání práva lidského nebo práva Božího.

Ježíš Kristus je stále mezi námi prvním majestátem. A tak není více přítelem své země ten, kdo

není křesťanem; je nepřitelem. Podle slova svatého Ambrože: **Sed ipsi se amore patriae qui Christo invident, abdicarunt. Ti, kteří nenávidí Krista, nemilují svou vlast.**

Z franč. podle Mgr Pie E. F.

LOUIS LE CARDONNEL

PĚVEC

Útky lehkých zvuků, snovaných slabým větrem,
Zurčení ztracených potoků, smíchy rozkoše
Elfů, lehce se dotýkajících růží ztěžkalých,
Když krásná Noc se snoubí s Létem,
Šepoty, znám vás, znám vás, melodie.

Po dalekých půlnocích čítal jsem vzlyky
Vln, jež vzdouvalo staré moře bretaňské
K luně procitlé na obzoru odhrazeném,
A moje duše byla sestra pobřeží, jež hlaholí,
I chvěl jsem se dlouho hlukem vln.

Jsem drsný bard, jenž splétá věnce
Slávy, a před nímž palác krále Ysského
Otevřel, vzpomínám si, své brány dokořán;
A moje písně uklidňovaly jako nějaké De Profundis
Ubohé nebožtíky, kteří chodí - duše očistcové - po
suchoparech.

Často na okraji lesa, kde odlesk
Bříz šumících postříkával šedý mech,
Aby uslyšela mne zpívati nějakou zkazku,
- bylť jsem harfenistou -mladá víla vznícená,
Při východu luny, tančíc mne volala.

Přesto, že ti dnové prchli, jsem ještě pěvcem,
A budu vám opakovati zpěv dnů starodávných;
Povedu vás k divoké zoři
A k prostosrdečnosti dob, z nichž přicházím,
Lidé zestárlí, jež nuda bez příměří užirá.

ZIMNÍ PÍSEŇ

Lovecký roh z někdejška

Pohýbá bílými pasekami:

Zvučí, zvučí; k jeho hlasu

Sníh padá s větvoví.

Jest to tvůj, svatý Juliane?

Či tvůj, svatý Huberte?

S křížem mezi parohy

Přijdeš, jelene s očima sladkýma?

Zahlédl jsem je, sladké a chmurné,

Tvé oči cesminami...

Ale ne: abys mne slyšel,

Již není čas legend.

Sním o chladném zámku

Kam by přicházívala nějaká Bílá paní,

Na svahu smutného chlumu:

Což nezazdili tvoji bránu,

Zámku starých lásek,

Zapadlý pod těžkými vločkami?

Na pláň a pláň,
Dlouho padal sníh :
Myslím na vzdálené královny,
Jež bílé pohřebili.
Ach ! ubohá štíhlá tělíčka
Těch, které milovala Knížata !

Osud ještě hořčejší :
Zapomenutí se jich zmocňuje, těchto Krásek !
Aspoň ať má zimní píseň
Vás nakloní sníti o nich :
Kéž by vás pohnula k oplakávání,
Abyste dlouze nad nimi vzdychali.

MRTVÉ MĚSTO

Zvolna, přitlumeně na nešpory zvoní
Ve velkém tichu tohoto mlhavého města;
Šedé stromy na náměstí se tetelí,
Jako znepokojení těmito nešporami, jež zvoní.
Znepokojující jest tato klidná hodina.

Pomatenec, jenž jde, vrací se a kvoká,
Spokojený, neboť děti jsou ve škole;
Ve svém okně stařena, jež kašle;
Na pomatence, jenž jde, vrací se a kvoká,
Povykuje, polo šílená.

Zdi sešlé, světlo sešlé
Jež tento Listopad vylévá na toto náměstí:
Na balkoně studené prádlo se třepotá,
Bledé, ve světle sešlém.
A potom znění zvonů, jež zemdlívá...

Najednou zvony zmlkly, zmizela stařena,
Zmizel ubožák pomatenec, podobný opici,
A řeklo by se, že město spí.
Není již pomatence, zvonů, ni stařeny...
Sama se teď třepotá ledová běl prádla.

TRIPTYCH

Sníh, v noci průsvitně hedvábné,
A svit svatozáře na čele,
Světice a její Anděl jdou,
Opojení extasí, opojení extasí.

Sledující jejich stín, jenž se prodlužuje
V jasu hluboké luny,
Dva brnkači viol jdou,
Opojení snem, opojení snem.

A, prchnuvše z temných hrobů
Kde jejich kostem byla dlouhá chvíle,
Dva vrávorající kostlivci jdou,
Opojení lunou, opojení lunou.

ZD. ŘEZNIČEK

R A D O S T M I Ú S M Ě V Ů

**Radostmi úsměvů věncete vchody příbytků,
stůl čistý prostírejte, dary oplývejte,
prázdněte sýpky vrchovaté vůněmi podzimů,
plody šťavami zrání puklé s láskou vybírejte.**

**Žebráci půjdou přece kolem vrat,
Andělé Bohem na zem seslaní,
žízň jim budou duše křehké plát.**

**Hlad v očích postem suchých dní
se v slávě jizbou bude ubírat
a rosou vděku časové číš prázdně naplní.**

**Po cestách sypte květy tichých radostí,
kout lože vystýlejte teplem pohostinným,
laskejte těla poutníků v únavách nahosti.**

**Žebráci půjdou světem mlčelivým,
s prosbami na rtech, němí v úzkosti,
s nadějí blahou, zrakem trpělivým.**

**Koberci milodarů krášlete dvorany živých srdcí,
plápolem svěc zjasněte jásot navštívení,
radostmi úsměvů věnčete vchody příbytků
a neprodlévejte, když Ježíš udílí svá políbení.**

CO PLATNO ČLOVĚKU...

Tak bědní jsme a nicotní,
prach vesmírný, jenž prostorami víří.
Jícnové lační hříchů — bezední —
pel duší hltají a lidé hýří

pod úškleby andělů zavržených.

Neodoláváme, žádostmi nitra pustošíce,
Neplynou prosby útěch se rtů pýchou němých.
Šílíme — zimami skuhrajíce —
a zřídla čirá nessají odlesky zraků pokořených
v znamení nepřerývných úzkostí.

Jdem omámeni ranám vstříc,
nic nevracíme, zchromlí na rukou smělosti,
dlaň skrblivá touží mít víc a víc
z bohatství darů, tryskajících divem milosti

z počátků Ráje — nezmenšených darů od věků

O úděl smrti — nač se tvore rvát?

Z krás hroudy kouzelné jsme věčně na útěku.

Žít strašné jest, údivné jenom umírat

pod tepem živých slov: „Co platno člověku,

pokoušet Boží majestát.“

Č A S

Čas zpřeláme již u snětivých sklepů rzivé petlice,
zpřevrhá štoudve vín štědrostí dávno vyčichlé.

V chudobu klínů padnou zralé malvice
až bude zle.

Čas odvalí již balvan pohrdání z hrobky blahobytu,
království lásky žebráci hlaholem slávy naplní
a číši hoře vrátí hrdě nedopitu,
dřív než se rozední.

Čas poděsí již dvorany, v něž padne vichrnatý smích
a ozní v chmurách večeradel sedmera suchých let,
až v hodokvasu svateb duchovních
se země bude chvět.

Čas rozleptá již smělé pýchy drahocenný zlatohlav,
nad stolem krví znamenáným ztrnou přísluhovači.
Smrt rozehraje tiše jdoucí stav —
a to nám stačí.

OPĚŠALEC ZPÍVÁ LETCI

V prostoru svobodný — perutí lehce vytepáváš
okamžiky —
a neslyšán je stíráš zrakům dětinským a udiveným,
— ty ptáku, letící prudce časem beze stop,
když lidské dílo klouže k Peklu pažím unaveným.

Což možno ostnem pýchy dotknouti se slávy nebe
a nebýt přistižen jak špehér divů Stvořitele?
Vše spěje zákonitě k lůnu matky země zpět —
z níž vyšlo — výškami snuje se jen gesto smělé
v marnosti pádu. Sametné chvění křídel živých
skrytě kořistící krásu z absolutna hlubin
úděsně připraveno nevydat již nikdy záblesk naděje
duším zbloudilým. Hle, potácí se v nesmírnosti vin,
zlomený v sobě, groteskní stín tvora bez útěchy;
uchvácen vesmírem se v dechu Božím ztrácí
a promarňuje v teskném znění kovu zázračno smrti —
vznešené — jež v sudbách věčných načrtali ptáci.

LEON BLOY

LITERÁRNÍ ZPRAVODAJSTVÍ

Toť věc skoro nová, zahájená **F i g a r e m** v jednom z jeho nejčerstvějších čísel. Zajisté zpravodajství velké i malé, informace jakéhokoli druhu nám nechyběly. Výstřední posedlost denního poučování řádila od dávné doby způsobem docela chronickým. Každý ví, že velké žurnály — od dob Villemessanta a Arthura Meyera, těchto dvou hlavních vítězů naší podměsíční zhovadilosti — nejsou již od nyníjska než velké fůry pohoršení a reklamy. Jest třeba býti nevypravitelně hloupoučkým nebo vzdáleným života reelního, aby se ještě věřilo na

kritiku, na „důstojnost a hodnotu kritiky“, jak to napsal o mně nedávno jistý ctihodný občan tour-
ský, jehož rozhořčují mé způsoby. Bylo by ostatně
právě tak dokonale ničemno nad tím vzdychati, ja-
ko býti tím překvapen.

Věřím zvláště na výbornost věcí, jež osud přináší.
Jestliže se žurnalismus stane tak podlým, že nej-
omezenější blbci budou nuceni po něm plivati, a
jestliže nebude něčím znamenitějším než u těch,
kteří ho ctí, tu musí brzy umříti a Vdovy Písma
budou velmi málo bědovat nad jeho smrtelným zá-
pasem.

Tu tato pověstná mocnost, která strachem napl-
nila tolik knížat, octla se na prahu, Bohu díky!
aby ustoupila některému jinému vynálezu, zjedna-
nému snahou nebo zlobou lidskou. Bude rozhodně
třeba objeviti něco jiného než tuto vydáveninu svě-
ta, jež nebude nižádného biblického psa pokoušeti,
aby se k ní obrátil.

Zatím co očekáváme tento šťastný den, mrzkosti

jdou dále svou cestou. Jsouť jenom dva způsoby, jak možno býti žurnalistou. Lidé jsou n a d nebo p o d, dobře rozuměj, ve smyslu metaforickém, ovšem někdy také jiným způsobem. Není-li to hezký brunet, jenž všechno rozbijí, je to velký nakadeřený blondýn, kterého zbožňují nejhrdější purkrabí. Pravý žurnalistník se oddává všemu a zdá se, že je to až k zbláznění, poněvadž všichni dnes chtějí vstoupit v kamarádství.

Takové nezbedné myšlenky mi byly vnuknuty F i g a r e m onehdy ráno. Tento proslulý závod nabízel jakéhos nováčka žádostivosti našich utrmácených duchů. Kterak tomu odolati?

Ostatně shledal jsem tohoto výrostka pařížské honorace jakž takž panickým, a po léta jsem se pokoušel vecpati mu do hlavy několik idejí. Toto milé dítě zbožňovalo jisté dobráky, jejichž knihy více nebo méně pověstné plnily ho nadšením, a vnější forma slov působila na něho silou neuvěři-

telnou. Usiloval jsem přesvědčiti ho, že život není nám dán jedině proto, abychom spojovali adjektiva nebo sháněli hlásky; že jest nemravno, ba nebezpečno bavit se takovým způsobem, a že prvopočáteční moudrost by pravděpodobně radila nikterak se nezříkati veškerého užívání schopnosti mysliti. Na mou věru, šel jsem až tak daleko, že jsem mu řekl, že bezpochyby jest v tom nějaká čest, když se nehanobíme, když se nepootvíváme všem obejdům literatury, když naválíme svou duši pro trochu toho hluku nebo pro několik haléřů v šalebném bardašismu¹⁾ patronů nebo kamarádů literárních. Konečně není možno býti blahojímavějším ani naléhavějším, než jsem byl já, abych zachránil tohoto mladíka, než ho F i g a r o uchvátilo.

Vyučil se zatím dobrému řemeslu, málo užitečnému, přiznávám, avšak jistotně čestnému. Dal přednost dennímu a veřejnému sebeprznění. Domníval se, že je nejlepší přijímati prasprosté rozkazy nebo

1) Tělesné obcování s hochem.

pitomé důtky. Kéž se jeho ubohý osud naplní! Bylo by třeba aspoň vybrati si. Umění a žurnalismus jsou nesrovnatelný a život je opravdu příliš krátký, než abychom se zdržovali dokazováním tak všední pravdy. Když jste se dali najmouti do veřejného domu žurnalismu, svrchovaná a krajní stydlivost záleží v tom, že se již odtud nevychází. Nemáte již práva stisknouti počestnou, čistou ruku, aniž přátelsky mluvit k trpícímu a opuštěnému umělci. Musíte se spokojiti, když budete zařaděni mezi dryáčníky a kramáře. Což nepostačí, že jste obdrželi moc kamenovati ty, kdož myslí; že jste obdrželi moc udusiti krásné dílo, zazditi do záchodu člověka vyššího, jenž by mohl rozšířiti slovo světla, že jste obdrželi moc protrhnouti stropy k apotheose komediantů a travičů?

Myslím, že je to dost objemná čtvrtka shnilé slávy pro toulavé psy veřejnosti.

Můj mladík neshledal, že by toho bylo dosti. Niče-

mu, běda! neporozuměl ze své funkce a tento bez-
útěšný článek bude bezpochyby velmi zbytečným
poučením, jehož se mu ode mne dostane.

Až do tohoto dne spokojil se svou malou úlohou in-
formačního dohazovačství rediguje tu a tam pod
různými pseudonymy přitažlivé prospekty obchod-
níků s ricinovým literárním olejem, který Figaro
bere v ochranu. Nestranně hovořil vše dobré o všech
přátelích toho domu, drhnul a smežčil pečlivě je-
jich intelektuální příbytky. Byla to velmi dobrá
práce ochotně a pěkně provedená. Zkrátka, šlo to
velmi dobře a vylízal se z toho až do nadpřízemí.
Pročpak bylo třeba, aby literární ctižádost přišla
zbřidit tento skvělý počátek? Přání zářiti jinde než
ve službě připadlo náhle na toho hochu, až dosud
tak rozšafného. Přesvědčil se, že vrcholem žurna-
listu by bylo sloučiti zpravodajství s nejjasnější
literaturou. Soudě, že není ho hodno obíratí se s
nočníkovými anketami a papířečky, použitými doma
obyčejnými zpravodají, jakmile slavný již spisova-

tel začne vytrubovati, vynašel si kantorské informace intelektuálního hnutí ve význačném prostředí. „Studovati nastupující pokolení, říká, to jest, mladé literární pokolení, ukázati, jak tito mladí lidé žijí, říkati, o čem hovoří a co míní psáti — bez kritiky, toliko jako poučení — to je to, oč bych se chtěl pokusiti pro čtenáře Figara, jenž nesmí nic opomenouti z toho, co náleží k modernímu umění.“ Vidíte, jak je to prosté. Nebude se dělat kritika, protože by to bylo ukázáním dveří velké 26 a protože si zvolili býti přátely všech lidí, vyjma několika přemožených. Napíše se nestranně stránka naší intelektuální historie. Tímto způsobem se člověk povznese jako Jižní Útes nad literární zpravodajství aniž by přestal býti zpravodajem, vynikajícím zpravodajem soudobé intelektuality. Avšak je to trochu nebezpečné, protože posléze, ať jakkoli šlechetné je úsilí, aby se opravdu nic neřeklo, je naprosto nevyhnutelno, pod trestem bez-

prostřední hlouposti, tvářiti se, jako by se přisvěd-
čovalo a něco řeklo; a tu celý krám povstane roz-
hněván proti opovážlivému příručímu.

S touto důmyslnou kronikou jsem ostatně dosti
dlouho seznámen. Skoro na každém řádku nacházel
jsem tam vždy znovu jisté myšlenky, jež jsem kdysi
často opakoval a trpělivě vtloukal do hlavy svému
nevěrnému učedníku. Ale ujišťuji vás, že jeho pře-
tvářka nedodala mi hrdosti. Ach, opravdu ne! Před-
pokládá, že jsem prase, jak tolik vznešených duší
tvrdilo, hnusí se mi živiti redaktory Figara svou
drahocennou slaninou, a odpírám vstoupiti do těch-
to jatek, abych odtud vyšel ve stavu jitrnice nebo
kýty nadívané lanýží.

Můj znamenitý mladík informuje své čtenáře, že
existuje skupina mladých lidí plných talentu, ale
naprosto zbavených genia, nemajících na zřeteli
než virtuositu slovníkářskou; lidí, kteří jsou nepřá-
tele žvástů positivistů nebo materialistů, kteří jsou

spiritualisty z potřeby býti originálními, aniž by jim záleželo na ostatním, kteří nehýří a jsou tupitelé užívání peněz; tedy antisemité, většinou monarchisté, dokonce boulangisté nebo, je-li třeba, socialisté. Podstatným pro ně je, nikomu se nepodobati a vyráběti z nového, což se nezdá ostatně naprosto opovržením hodným. Je pravda, on to nechápe docela takto, protože zaměstnanci M. Magnarda nemají více práva chváliti než kritisovati. Z tohoto nástinu možno viděti kypění toho ubohého mozku vzatého do svěráku domácího vězení, znajícího velmi dobře, co by bylo třeba říci a co třeba zamlčeti; míchajícího všechny ideje z neschopnosti synthesy a utíkajícího se k přiznání neschopnosti „prorocké“, aby unikl obvinění zrušení prodeje, když byl povzbuzoval toho nebo onoho básníka nemaje obchodního průkazu. Chcete nyní znáti jména těchto několika „mladých“? Tu jsou: Lucien Descaves, Paul Margueritte, Paul Adam, Joséphin Péladan, Gustav Guiches, Henri

Lavedan, Paul Bonnetain, Rosny, atd., a konečně...
Leon Bloy!

Pozorujte, že všichni jsou jmenováni jedině proto, že bylo nemožno jmenovati posledního v novinách, jež mi činí tu čest, že mne proklínají, a že článek, který je na mně namířen zvláštním způsobem, tímto vyloučením by byl úplně zbaven smyslu.

Bezpochyby mám se cítiti polichocen, že jsem byl vpočten mezi mladé, ale poněkud mne ohlupuje, přiznávám, že jsem byl bez rozdílu strášen do jednoho pytle s těmito pány.

Takové jsou zblízka věci, jež jsem chtěl říci tomuto ubožákovi, jehož jsem velice miloval domnívaje se, že má šlechetnou duši, o níž bych se byl neosmělil předpokládati, že je schopna hanebné služebnosti, jakou si zvolil. Shledal jsem zcela prostým, ač poněkud trpkým, že se mně spustí v den, v němž pocítil, že naše vztahy by ho mohly kompromitovati. Nebyl prvním, a domnívám se, že nebude posledním. Ale mohl si odpustiti zneuctění, a nebylo

nutno zneužívatí nejširší veřejnosti, aby nízce napadl spisovatele, pro něhož všechny velké žurnály jsou zavřeny, a který se nemůže brániti.

Budiž! toto bych ještě mohl přijmouti. Je to běh věcí. Snad též, chudák, potřeboval vylíti mi na hlavu pomyje, aby se zalichotil svým roztomilým patronům. Ale poslední stupeň podlosti by nemohl omluviti zneužívání přátelské důvěry a vaše nabídnutí šťastného názvu jedné z mých knih prvnímu nahodilému ničemovi, který ji bude chtít vybrakovati, zatím co bylo vaší povinností střežiti její hluboké tajemství — to, můj milý Maurice, bylo vždy považováno za zradu.

Ach, to je dobré, život literární! A je to zajisté úctyhodná věc, potřeba rozšířiti kopie, když není jediné vlastní myšlenky pod kopulí, a je třeba se tvářiti jako by se nalezlo něco, co třeba říci a šířiti přitom chodidla.

Z franč. E. F.

NEVYDANÉ POZNÁMKY † J. F.

1901.

15. z á ř í. V lese Štumpjehli na cestě k Hladovu p. farář Staroříšský P. Petr vypravuje, že P. Ferdinand, převor kláštera Novoříšského, probírá právě s P. Š., novicem řádu premonstrátského, Knigeho knihu o Dobrém společenském mravu. Když jsem ještě chodil do škol, řekl jsem mu, bylť tehdy farářem ve Staré Říši — P. Ferdinand totiž — : Zdá se mi, že ďábel zkarikovav lásku, zplodil slušnost, a to, čemu se říká dobrý mrav, dobrý tón. — Ano, to máte pravdu, přisvědčil mi.

1902.

4. l i s t o p a d u. Cesta s bratrem Janem do Třebíče, zhanobeného města moderní internacionální luzou, až svatí po ulicích sem tam v kameni vytesaní hlasitě škytají. Tiskové zdejší stroje chrlí dva záchodové papíry, jejichž duchovní sviňstvo nedovolí brzy již ani řádného fysického upotřebení; říkají si „Hla-

sy“ a „Stráž“. — Opravdu-li třeba, aby zhanobená místa země krví byla omyta k svému obrození v zemi novou, jak ještě dlužno lidstvu se rozmnožiti, aby vražděním jeho dobralo se potřebného množství krve k obmytí míst, na nichž stojí nynější města. 28. p r o s i n c e. Mlád'átek. Pošta donesla mi časopis „Švanda Dudák“, vycházející v Praze u Topiče. Rozhodně nejsprostší česká „revue“. Vracím. Poněvadž vydává ji p. Topič, dlužno usouditi, že jest v Čechách dosti prasečích duší, které si toto obveselení platí, a které si na těchto česnekových kýchavých vtipech cervulátového humoru pochutnávají.

1913

19. z á ř í v Osvětimanech v pátek. Dokončen překlad Zoufalce od Leona Bloy, započatý asi před deseti lety. S prvním úderem na zvon k polednímu Anděl Páně dopisoval jsem poslední slovo. Deo gratias!

2. l i s t o p a d u. Neděle mezi Všemi Svatými a

Dušíčkami. V tomto dni pojata myšlenka „Odpadků“, čímž dílo Studia doplněno, ve dnech Soudů. Člověk by se dlouho pipal s Odpadky, kdyby si neuvědomil, že jednou přece plameny je sežehnou. 1. prosince. Děti bratrovy jdou ze školy a nesou školní zprávy. Také mi je ukazují. Toto blbé klasifikování prospěchu, kdo jak v jednotlivých učebních předmětech umí, kdysi mne rozhořčovalo a vzbuzovalo ve mně „spravedlivý hněv“. Dnes šťastně jest mi toto pokrytecké hračkářství starých chlapů směšno. Když staří upadnou v hračkářství posledního dětství, nelze již ničeho namítati.

1914.

14. ledna. Poštou kus papíru z hejtmanství Dačického, zabalený v jakémisi hadru „Individueller Überzahlungs - Ausweiss E k k. Bezirkshauptmanschaft in Datschitz.“ Zase totéž: Dáti děti do školy nebo přezkoušet. Nestane se to ani to, jak Bůh nad námi.

15. ledna. Od Rouaulta bolestné psaní. Mrzne již od Tří králů a duše jakoby neměla oken ani

kamen a fičí jimi „vjugy kreščenskija“ jak dí Kolcov.

Celý den jako bych byl osvěžován podivným snem z noci právě minulé. Viděl jsem Napoleona v jeho počátcích, jako kadeta v jakési srážce. Hledal jsem v jeho mladistvé tváři záblesky duše Napoleona pozdějšího, v jeho zralosti a uviděl jsem ji, když stál, šavli v ruce stroje se veletí své četě: palte. Ukázala se mi v té chvíli ž í ž a v á tvář Žižkova na obraze Buchlovském, před jejímž zžíravým ohněm vše couvá předem.

26. ú n o r a. Poštou z hejtmanství papír, ani už ne rekomando, jako psovi nebo — soukromníku, jenž jest u úřadu „dobře zapsán“, jenž při nejhorším pozve p. hejtmana „na zabíjačku“, aby byl pokoj. „Neuposlechnete-li nařízení tohoto, budete trestán pro neposílání dětí do školy“, končí toto psaníčko.

28. č e r v n a. Sv. Jana Křtitele, v neděli. Odpoledne přichází Fíc, obecní sluha. Prý se mne má zeptati, proč neposílám děti do školy. Pravím mu, že jsou vyučovány v soukromí a za řeči dále podotýkám,

že se spíše mocnářství Rakousko-Uherské dožije převratu, než já upustím od svého práva soukromého vyučování. Úřednímu tomuto vyslýchání obecním poslem přece se trochu divím.

29. června. Sv. Petra a Pavla. Zvěsti o včerejším zabití následníka trůnu arciknížete Františka Ferdinanda a jeho choti. Prý včera v Bosně, jakýsi srbský š t u d e n t. Černé prapory vyvěšené v Nové Říši, v Telči i ve Staré Říši zvěsti ty potvrzují. Snad to je ten převrat v Rakousko-Uhersku, tak maně zmíněný včera. Š t u d e n t, kvítko, dobré kvítko nynější školy. Bratr Vojtěch povídá: Z toho bude vojna.

22. srpna. Včera v pátek žádal jsem dp. P. L., aby sloužil Mši sv. za sv. Otce Pia X., o němž jsme četli v novinách, že postonává. Při mši té dnes v sobotu modlil jsem se, aby byl uchráněn podrobných veřejných diagnos o stolici, moči, zvracení atd., jak to dělali s Luegrem a s j. mocnými tohoto světa. Po Mši a po snídání čtu v novinách zprávu o jeho smrti. Modlitba anticipando vyslyšená.

1915.

21. l e d n a. Na svatou Anežku, Ovečku Boží, v hrozném mrazu a ledovém povětří přináší mi pošta rekomando — zase za čas mám aspoň nějakou poštu! — papír z hejtmanství: abych prý si došel ihned! ihned! (modře dvakrát připsáno a červeně podtrženo) do okresního vězení do Telče odsedět 12 hodin pro „nedbalé“ posílání dětí do školy.

★

22. srpna. Včera v pátek šel jsem do R. Lázeň aby aloužil Mšička sv. Ota P. a X. o něm jsem četl v novinách, že postojí. Při měl té dne v sobotu modlil jsem se, aby byl uchráněn podobných věcí, o stolič. moči, zvracení, atd., jak to dělali s L. a. a j. mocnými toby to světa. Po Mšičce po anidání čtu v novinách zprávy o jeho smrti. Modlitba anticipando vyslyšena.

REDAKČNÍ ZADINÁ

(9. Archy k Vánocům I. P. 1947)

„Hledíme na tu věc jako křesťané“ a míní se, že potom možno dobře přijmouti všechny volnomyšlenkářské zplodiny: „Stanovisko čs. strany lidové k retribuci je dáno křesťanským názorem světovým, který zavrhuje zásadu: oko za oko, zub za zub. Stejně zavrhuje trest smrti, neboť stojí na stanovisku, že člověk člověku život nedal a proto nemá práva mu ho bráti (Lid. demokracie VI. 47). „A protože žádnou vinu nepokládáme a nemůžeme pokládati jako křesťané za absolutní, máme trest smrti za kanibalismus a barbarství... A bude-li na světě dlouhý a trvalý mír, znamená to, že nikdo nebude nikoho znásilňovat.“ (p. min. Procházka v Lid. dem. 31. V. 47). Ještě líbivěji a opravdověji to vyhlíží, zaleze-li se s tím do „listu pro křesťanskou kulturu“, jako tuhle nějaký „jm“: „Hledíme na tu věc (trest smrti) jako křesťané a tu je pro nás směrodatné to, že principem vlády s hlediska křesťanského musí být především láska. A prvním projevem lásky je odpouštění, i když je dokonalé odpouštění podmíněno trestem. Zbavuji-li však člověka života, zbavuji i sebe možnosti odpouštění, nejednám s láskou, zavrhuji zákon Nový a přijímám slovo Starých: Oko za oko, zub za zub, které Kristus výslovně zavrhl... Ať je stanovisko některých mora-

listů v této věci jakékoliv, zásadní křesťanský postoj k trestu smrti může být jen negativní..." (Vyšehrad č. 14-15, 1947).

Opravdu velký kumšt, v tak krátkém odstavečku nahustit tolik nesmyslů! Zbavuje-li „jm“ někoho života, není třeba upozorňovat, že je to prostý zločin vraždy, že je to čin podle zákona oko za oko, zub za zub. Avšak mýlí se, kdož se domnívají, že v Křesťanství není trestání zločinců. Kristus zavrhuje zásadu oko za oko, zub za zub a míní tím soukromou mstu, nikoli řádný veřejný soud. Nic tu není platné zmatené mluvení o lásce, jak se to dnes schválně dělá, aby se v tom zmatku zdálo, že spravedlnost je protivou lásky, aby se za hlásáním falešné lásky mohlo usmívat ke všem neplechám a zločinům! Nikoli, principem vlády musí být především spravedlnost a soud, neboť „což jsou jiného vlády, odejme-li se od nich spravedlnost, ne-li veliká lotrovství?“ praví sv. Augustin. O trestu smrti je nauka velmi jasná: „Druhý dovolený způsob zabítí jest ten, jenž vztahuje se k oněm vrchnostem, jimž dána jest moc usmrcení, kteroužto podle předpisů zákonů a po soudu trestají zločince a obhajují nevinné. A když v tom úřadě spravedlivě si vedou, nejenom vraždou nejsou vinni, ale dokonale vyplňují zákon Boží, který vraždu zapovídá. Neboť jakož tomuto přikázání předložen jest ten účel, aby o život a blaho lidí bylo pečováno: tak i tresty vrchností, kteréž jsou zákonný-

mi mstiteli nepravostí, k tomu směřují, aby odvážlivost a bezpráví trestem bylo utlačeno a život lidí byl v bezpečnosti. Proto volá David: Za jitra hubil jsem všechny hříšníky země, abych vypudil z města Hospodinova všechny, kdož páší nepravost (Žalm 100, 8).“

Tak čteme v Katechismu a ti, kdož druhdy hlásali a drželi nauku odpornou, sluli bludaři a kacíři. Teď není bludařů ani kacířů: nic se nehlásá ani nic se nedrží; jenom se žvatlá, aby nebylo pohoršení, že se neplní „povinnost mluvení“. Trest smrti tedy není kanibalismus ani barbarství, ale barbarství je to, jak se po vymýcení křesťanského řádu trest smrti provádí. Píšet na příklad Tertulian, že není dovoleno nad potrestáným vinníka se radovati, nýbrž spíše želeť, že člověk, podobný nám, tak poklesl, že s ním bylo třeba tak krutě naložit. — Utěšující obraz pravého křesťanského postoje k trestu smrti a odpouštění je v knížce od Funck-Brentana „Modrovous“, jež vyšla roku 1916 v Dobrém Díle. Málokterý z čtenářů Archů asi tuto knížku má, a proto někdy později onu kapitolu v Archích otiskneme jako doplněk k studiu této věci.

Slušnost a morálka. „...Je přímo tragické, jak dnes lidé s dobrým úmyslem se snaží stavět novou budovu na půdě, v níž nepoložili základů. Slušnost, morálka, atd. jsou jenom cihly, z nichž se v horečném spěchu

staví na písku. Dovolávání se Masaryka je přímo žalostným přiznáním vlastní dnešní nemohoucnosti — vždyť lidi přece nespasí pouhá slušnost! „Ježíš, ne Caesar“ bylo v neděli zaklinadlem všech novin, ale právě tento blud, pojmání Boha jako pouhého mravního principu, byl zárodkem zla, cestou do prázdna, z níž by se dnes lidé chtěli dostat a nevědí jak...“ (Z psaní čtenáře Archů v září 1947).

Plané nadšení, skutečnost a naučení. „Až okolnosti válečné učinily průlom do staletých obyčejů Církve... A tak se letošní svátek sv. Václava slavil v Praze skutečně večerní mší sv., k níž se Václavské náměstí stalo chrámem, známá Myslbekova socha pozadím obět-ního oltáře... Doufáme, že to bude první článek řetězu nově se tvořící tradice, že častěji pražská náměstí a pražské stadiony budou posvěceny oltářem nejsvětější Oběti...“ (Z t. zv. katolického tisku 1947).

„...V neděli jsem byl na večerní Mši sv. na Václavském náměstí. Nic jsem neviděl, ani nic jsem z toho neměl — dav, jako při nějaké politické manifestaci, řvavé ampliony, strážníci dělající pořádek, a jinak nic. Myslím, že se tohle nemá dělat, protože to vůbec není jako bohoslužba...“ (Zpráva očitého svědka).

Baže se to nemá dělat! I když se na náměstí shromáždí více lidí nežli v kostele, to nikterak ještě nemůže býti důvodem pro takové počiny. Přece titíž lidé

jinde sami připomínají (je-li toho třeba k popíchnutí komunistů), že není zvláštním kumštem sehnati jakkoli velký dav, jenom když věc vyhlíží trochu manifestačně nebo novotářsky. Dokud Pán Bůh dopřává v pokoji užívati kostelů, myslím, že by se neměly tak snadno opouštět z nějakého nadšení pro „válečné průlomy do staletých obyčejů“! Domnívají se snad, že Bůh bude trpěti, aby bohoslužby se odbývaly na tržištích a z kostelů aby se staly „národní památníky“ pro krácení nudných dnů potulných zevlounů? Po takových převrácenostech ovšem následuje zazdívání oltářů, soch, náhrobků, boření kostelů, vyhánění jejich správců. Čili právě tak, jak v témže časopise, z něhož citujeme to o průlomech, praví týž dp. redaktor: „Každé protahování zbytků války a jejích zvyků do dob mírových vede k atmosféře, ze které se — nezasáhne-li pevná pořádající ruka — dochází k válce...“ Zde bude dobře připomenouti, že zní tak trochu pokrytecky, velebí-li se následky války a nestíhá-li se pokoj, jak nabádá Písmo Svaté, a propuká se pak v takovéto city: „Řekni za nás, že tato malá země po ničem tak netouží, jako po míru a ničeho se tolik nebojí jako války. Řekni za nás v českém nebi, že matky mají zde obavy o své děti, mladé rodiny o svou budoucnost...“ — Obavy o děti? Ale vždyť je dnes rodiče velmi snadno a rádi vydávají mnohem horším zhoubcům, kteří zabíjejí jejich dětství, mrzačí

jejich ducha valchující je od rána do večera nejenom již ve školách, „jež ničím jiným nejsou nežli násilným panstvím temné sekty“, nýbrž od ještě útlejšího věku v t. zv. „šolkách“ a po tom všem je zpracovávají v tělocvičnách pod komandem ajncvaj, ajncvaj, a při tajemných „památných“ příležitostech a „národních oslavách“ je zaučují v nejtemnější modloslužebnictví, proti němuž modloslužebnictví německých předchůdců velice bledne. A nikdo ani prstem nehne na obranu bezbranných dětí! Aby se tento zloduch zhouby maskoval ještě dokonaleji, vchází zvláště v tiskové dervíše, kteří vše přehlášují vřeštěním, že „katoličtí rodiče neohroženě bojují za křesťanskou školu“, a že zkrátka vše se vyvíjí k dobrému konci. Ba slyšíme, že „vyskytli se i stateční otcové, kteří na znamení protestu odepřeli podpis na takové vysvědčení, na němž náboženství bylo na zadní straně“! a pošlou s tím bezbranné děti na pospas mstivosti školních božstev. Ano, je teď mezi těmito zbabělými křesťany a komunisty lomozný boj o to, má-li „náboženství“ na vysvědčeních býti „vzadu“ nebo „vpředu“. Dosáhne-li se, že bude „vpředu“ půjde vše dále k všeobecné spokojenosti. F. W. Foerster odhalil tyto pokrytce, kteří dělají povyk s „bojem proti komunismu“, když byl napsal, že neběží o nějaký zjevný a hlučný útok Lží na Pravdu, nýbrž o pozvolné a nepozorované zatahování křesťanství do služeb Antikristových; a

to nikdy nemohou uskutečnití zjevní protináboženští ztřeštěnci, nýbrž naopak ono plémě, které ďábel získal „proměniv se v anděla světla“, a o němž mi tuhle řekl jeden znamenitý kněz: „Ještě nikdy nebylo u nás tolik lidí pobožných, kteří by tak dokonale celým svým chováním zapírali křesťanské náboženství.“

Škola a vyučování náboženství. „Když se navěnek ponechá vyučování náboženství — a to ještě ke všemu vyučování kontrolované a poutané nepovolnými živly — v rámci školy, která v jiných předmětech, ovlivňujících smýšlení, programově a nenávistně pracuje proti témuž náboženství, to nemůže nikdy býti dostatečným právním důvodem, aby věřící křesťan směl dobrovolně schvalovati takový nábožensky rozkladný druh školství“ (Pius XI. v Encyklice „S palčivou starostí“).

Konečně něco, co není zadinou! Mezi lidmi, kteří konají přípravné práce k ústavní listině, je celá řada křesťanů, katolíků, u nichž by nemuselo být pochyb, že jsou si vědomi odpovědnosti a závažnosti úkolů, jimiž byli pověřeni... Nenašel se dosud mezi ústavními pracovníky jediný, který by varoval a poukázal na zdroj úcty k zákonům, která vyplývá jediné z vědomí, že veškerá moc pochází od Boha. Kde jinde chtějí nalézt vlastní oprávnění vlády člověka nad člo-

věkem, ne-li právě v odvození z moci Boží? Papež Lev XIII. v jedné ze svých Encyklik volal: „Žádný z lidí nemá v sobě nebo ze sebe nic, pro co by mohl omezovati svobodnou vůli druhých poutem vlády.“ Hle, představitel „reakčního“ Říma, obhájcem pravé svobody lidí. Je zahanbující, že dnes vyložená herese stává se za hlubokého mlčení dogmatem a ochota spatřovati pramen vlády ve slabosti lidí, je až dojemně svorná. Jestliže si někdo myslí, že jeho hlas bude hlasem volajícího na poušti, ať jen povznese tento hlas alespoň k odlehčení svému svědomí, z jehož vztahu k Bohu plynou přece určité mravní závazky. Odvrátí tím také od sebe podezření z křesťanské nestatečnosti, jejíž stín beztak padá na ty, jejichž jménem jedná... (Z časopisu Neděle č. 46 r. 1947).

KALENDÁŘ ČILI POŘAD MĚSÍCŮ, DNÍ A SVÁTKŮ NA ROK 1948.

leden					IHS	2	3	červenec					1	2	3
	4	5	6	7	8	9	10		VII	5	6	7	8	9	10
	I	12	13	14	15	16	17		VIII	12	13	14	15	16	17
	II	19	20	21	22	23	24		IX	19	20	21	22	23	24
	Sp	26	27	28	29	30	31		X	26	27	28	29	30	31
únor	Sx	2	3	4	5	6	7	srpen	XI	2	3	4	5	6	7
	Qu	9	10	11	12	13	14		XII	9	10	11	12	13	14
	I	16	17	18	19	20	21		XIII	16	17	18	19	20	21
	II	23	24	25	26	27	28		XIV	23	24	25	26	27	28
	III								XV	30	31				
březen		1	2	3	4	5	6	září				1	2	3	4
	IV	8	9	10	11	12	13		XVI	6	7	8	9	10	11
	V	15	16	17	18	19	20		XVII	13	14	15	16	17	18
	VI	22	23	24	25	26	27		XVIII	20	21	22	23	24	25
	▲	29	30	31					XIX	27	28	29	30		
duben					1	2	3	říjen						1	2
	I	5	6	7	8	9	10		XX	4	5	6	7	8	9
	II	12	13	14	15	16	17		XXI	11	12	13	14	15	16
	III	19	20	21	22	23	24		XXII	18	19	20	21	22	23
	IV	26	27	28	29	30			XXIII	25	26	27	28	29	30
květen						1		listop.	XXIV						
	V	3	4	5	6	7	8			1	2	3	4	5	6
	VI	10	11	12	13	14	15		XXV	8	9	10	11	12	13
	▼	17	18	19	20	21	22		XXVI	15	16	17	18	19	20
	I	24	25	26	27	28	29		XXVII	22	23	24	25	26	27
červen	II	31						I	29	30					
			1	2	3	4	5	pros.			1	2	3	4	
	III	7	8	9	10	11	12		II	6	7	8	9	10	11
	IV	14	15	16	17	18	19		III	13	14	15	16	17	18
	V	21	22	23	24	25	26		IV	20	21	22	23	24	★
VI	28	29	30				Φ		27	28	29	30	31		

